

AFTALE PÅ FORSVARSOMRÅDET 2013-2017

København, den 30. november 2012

Der er mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti indgået følgende aftale om forsvarets ordning for perioden fra og med 2013 til og med 2017.

Indledning

Forsvarets fremtidige rolle og den sikkerhedspolitiske ramme

Dansk forsvar har grundlæggende til formål at hævde det danske riges suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens, integritet og sikkerhed. Truslerne mod Danmark kan opstå overalt i verden og er uforudsigelige og komplekse. I lighed med de senere års bidrag til internationale operationer, som har medvirket til at give Danmark betydelig international anerkendelse, skal forsvaret således fortsat kunne bidrage til varetagelse af danske udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser, hvor den nationale sikkerhed også varetages gennem international indsættelse af forsvarets kapaciteter.

Desuden har forsvaret, i lyset af de seneste årtiers sikkerhedspolitiske udvikling, i stadig videre omfang indtaget rollen som et af flere væsentlige redskaber i en aktiv dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, der kan bidrage til forebyggelse af konflikter og krig i respekt for demokrati, frihed og menneskerettigheder.

Dansk forsvar skal organiseres, så det fortsat kan bidrage med veludrustede og veluddannede militære styrker til deltagelse i alle internationale missionstyper. Fra egentlige kamphandlinger som led i en større koalition til fredsbevarende og humanitære operationer. Herunder er det afgørende, at dansk forsvar organiseres, så det kan deltage i såvel kortvarige som længerevarende internationale operationer.

Forsvaret vil stadig besidde evnen til at udsende flere eller større bidrag i kortere tid, samt evnen til at udsende styrkebidrag med kort varsel i forbindelse med krisestyring, humanitære katastrofer, evakueringsopgaver, demonstration af solidaritet, NATO's vilje mv., hvilket bl.a. sikres gennem deltagelse i NATO's udrykningsstyrker. Det fremgår af Forsvarskommissionens beretning fra 2008, at efterspørgslen efter danske bidrag til internationale operationer ikke vil blive mindre, og at der ofte vil være tale om længerevarende operationer. Dette understreger behovet for, at forsvarets operative kapaciteter samlet set bør være tilstrækkeligt robuste og udholdende til at understøtte og opretholde et langvarigt internationalt engagement.

NATO er og bliver en hjørnesten i dansk sikkerheds- og forsvarspolitik og en afgørende ramme for det tætte transatlantiske samarbejde. Danmarks suverænitet sikres i et strategisk perspektiv gennem NATO's artikel 5-forpligtelse til kollektivt forsvar af Alliancens territorium, samtidig med at NATO kan udgøre en ramme for dansk forsvars deltagelse i internationale missioner. Dansk forsvar skal fortsat løfte sin byrde i NATO i relation til at kunne bidrage til internationale indsatser og til at kunne fastholde og videreudvikle relevante militære kapaciteter. Danmark skal desuden som foregangsland fortsat arbejde for en fortløbende

transformation af Alliancen og medlemsstaternes militære styrker, herunder i relation til styrkelse af Alliancens krav til de militære styrkers anvendelighed og muligheden for gennem NATO's Smart Defence initiativ at søge at opnå stadig større operativ effekt. Danmark skal således målrettet virke for at fastholde sin position som et NATO kerneland.

Ligeledes udgør et aktivt dansk engagement i FN et andet vigtigt element i dansk sikkerheds- og forsvarspolitik. Der bør derfor fra dansk side arbejdes for, at FN (Sikkerhedsrådet) fortsat udgør fundamentet for det internationale system som kilden til global legitimitet.

Inden for rammerne af FN pagten, og i overensstemmelse med princippet om responsibility to protect (R2P), skal dansk forsvar fortsat også kunne bidrage til internationale operationer, hvor en koalition af nationer ser sig nødsaget til at gennemføre en militær intervention.

De sikkerhedspolitiske udfordringer betyder, at en stærk international retsorden, iagttagelse af folkeretten og et effektivt multilateralt samarbejde fortsat er i Danmarks interesse.

Der sker en fortsat spredning af masseødelæggelsesvåben og længererækkende missiler, ligesom truslen i cyberspace fra både statslige og ikke-statslige aktører udgør en stigende sikkerhedsrisiko for det danske samfund og for dansk forsvar.

På tilsvarende måde er der inden for den seneste årrække bragt yderligere fokus på det arktiske område, hvor klimaforandringer gradvist bevirker en øget geografisk tilgængelighed, hvilket resulterer i større kommerciel og videnskabelig aktivitet i området. Dette medfører samtidig en stigende opmærksomhed på retten til at udvinde naturressourcer i Arktis.

Ambitionsniveau

Fokus for forsvarets internationale kapaciteter vil fremadrettet være evnen til at reagere hurtigt i forbindelse med internationale indsættelser i FN, NATO, eller anden relevant ramme, med henblik på at bidrage til opretholdelse af international fred og sikkerhed. Samtidig skal forsvaret fastholde evnen til at opstille større bidrag til længerevarende internationale operationer.

Forsvarets kapaciteter skal – for at varetage danske interesser – kunne deltage i hele spektret af internationale indsatser fra bidrag til deltagelse i højintensive kampoperationer, stabiliseringsopgaver og international ordenshåndhævelse, over forebyggende indsatser samt kapacitetsopbygning, til evakuering af danske statsborgere fra udlandet samt international rednings- og katastrofebistand.

Sideløbende med de nationale opgaver, som bl.a. omfatter overvågning, suverænitethævdelse og redningsaktioner, skal forsvaret fortsat løse internationale opgaver.

De opgaver, forsvarets kapaciteter skal løse, tilsiger et øget fokus på evnen til tværgående at planlægge og indsætte kapaciteterne fra hæren, søværnet og flyvevåbnet i en værnsfælles ramme, herunder at kapaciteter fra hjemmevernet og Beredskabsstyrelsen indtænkes.

Under iagttagelse af en løbende tværgående prioritering, og med henblik på bl.a. at kunne løse opgavetyper som nævnt ovenfor, vil forsvaret eksempelvis kunne bidrage med kapaciteter til internationale operationer og indsatser i rammen af bl.a. FN og NATO af følgende karakter:

- Styrkebidrag sammensat på tværs af værn og styrelser, f.eks. en task force til eksempelvis humanitære operationer.
- Hæren skal råde over kapaciteter, således at der med kort varsel kan udsendes en styrke på op til en bataljonskampgruppe (typisk fra ca. 300 og op til ca. 800 soldater) i enten kortvarige eller længerevarende¹ missioner.
- Op til to store enheder fra søværnet indsat med kort varsel, eller en stor enhed fra søværnet indsat i længerevarende missioner.
- Op til tre samtidige luftmilitære bidrag med kort varsel bestående af f.eks. transportfly, helikoptere, kampfly samt kapaciteter inden for kontrol og varsling. Dele heraf indsat i længerevarende missioner.
- Specialoperationsstyrker samt kapaciteter fra den øvrige del af forsvaret til støtte herfor.
- Taktiske stabe fra hæren, søværnet og flyvevåbnet.
- Bidrag fra hæren, søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet til militær kapacitetsopbygning og militær støtte til civil kapacitetsopbygning, herunder skal bidraget kunne indgå i en samtænkt ramme sammen med øvrige civile elementer i den samlede indsats.
- Øvrige mindre bidrag fra hæren, søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet, herunder bl.a. enkeltmandsudsendinger til f.eks. internationale stabe mv.

Ovenstående er som nævnt alene eksempler på mulige styrkesammensætninger som resultat af den løbende tværgående prioritering.

NATO's henstillinger til Danmark om rådighed over bestemte typer af kapaciteter vil i den forbindelse blive givet særlig opmærksomhed.

Parallelt med forsvarets bidrag til internationale operationer og opgaveløsning, vil forsvaret fortsat varetage de nationale opgaver, herunder overvågning, suverænitetshævdelse og redningsaktioner og ultimativt indgå i kollektivt forsvar i rammen af NATO.

Forsvaret skal – henset til udviklingen i Arktis – have kapacitet til løsning af alle nuværende opgaver i Arktis, herunder en række civile opgaver, som forsvaret gennem sin tilstedeværelse i og omkring Grønland varetager samt støtter andre myndigheder i løsningen af, samt en evne til at kunne deployere kapaciteter fra hele ministerområdet til Arktis.

Forsvaret skal have kapacitet til militære operationer i cyberspace, herunder evnen til at beskytte egen netværksinfrastruktur og samtidig påvirke modstanderes anvendelse af cyberspace.

Overordnet økonomisk ramme for dansk forsvar

Danmark befinder sig i en tid med økonomiske udfordringer, og der skal sikres sammenhæng i den offentlige økonomi. Forligspartierne er enige om, at forsvaret også skal bidrage til at skabe denne sammenhæng. Samtidig er det afgørende, at Danmark også efterfølgende har et effektivt og brugbart forsvar, der fleksibelt og hurtigt kan løse de opgaver, som regeringen og Folketinget beslutter.

Der er i lyset heraf enighed om, at de årlige forsvarsudgifter² skal reduceres med 2,5 mia. kr. i 2015, med 2,6 mia. kr. i 2016 og med 2,7 mia. kr. i 2017, jf. tabel 2. Den gradvise

¹ Ved længerevarende forstås for hærens vedkommende missioner med en varighed udover halvandet år.

indfasning af effektiviseringer og udviklingstiltag indebærer, at der samlet for 2013 og 2014 frigøres 2,4 mia. kr. Forsvarets ramme reduceres tilsvarende, og det herved frigjorte beløb på i alt 2,4 mia. kr. anvendes efter særskilt aftale i Finansministeriet mellem forligspartierne bag forsvarsaftalen, jf. bilag om frigjorte midler.

Forsvaret har et godt afsæt til disse udgiftsreduktioner. Forligspartierne var i forsvarsforlig 2010-2014 enige om, at forsvarrets økonomistyring skulle styrkes. Forsvaret har bl.a. på den baggrund gennemført en stram økonomistyring og forbedret mulighederne for prioriteringer gennem et bedre overblik over økonomien. Bl.a. gennem en stram økonomistyring har forsvaret haft gode økonomiske resultater i 2010 og 2011. Det samlede akkumulerede mindreforbrug under forsvarsrammen udgjorde i alt ca. 1,8 mia. kr. ved indgangen til 2012, heraf ca. 1,5 mia. kr. i forsvaret.

Derudover er der med afsæt i Forsvarsforlig 2010-2014 gennemført en række omfattende budgetanalyser af forsvaret, der samlet set peger på, at der kan gennemføres omfattende effektiviseringer, uden at dette påvirker forsvarrets operative evne. Således fokuserer effektiviseringstiltagene ikke på forsvarrets operative kapaciteter (fly, skibe, mv.).

Forsvaret forventes ultimo 2012 at have en ikke uvæsentlig akkumuleret opsparing. Af opsparingen på forsvarrets område på § 12. videreføres i alt ca. 1,2 mia. kr. – på baggrund af det nuværende forbrugsskøn – til et nyt forlig. Heraf indgår 0,5 mia. kr., som ikke er disponerede til materielprojekter el. lign. Midlerne videreføres under § 12. Forsvarsministeriet, og anvendelse heraf vil ske i henhold til bestemmelserne om udgiftslofter mv.

Forsvaret står dermed godt rustet til tilpasningen af forsvaret til en reduceret økonomisk ramme.

Den øvrige del af opsparingen anvendes efter særskilt aftale i Finansministeriet mellem partierne bag forsvarsforliget, jf. bilag om frigjorte midler.

Forligspartierne noterer sig med tilfredshed, at effektiviseringerne i forsvaret ikke kommer til at påvirke det danske forsvars fremtidige operative kapaciteter.

Der er samtidig enighed om, at forsvaret skal tilpasses og rustes til fremtidens opgaver og udfordringer. Det skal bl.a. ske under hensyntagen til den kommende afslutning af egentlige kampoperationer i Afghanistan, udviklingen i Arktis og udviklingen inden for operationer i cyberspace.

Med baggrund heri er der enighed om at indgå en ny aftale for perioden 2013-2017, som træder i stedet for de to sidste år af Forsvarsforlig 2010-2014.

Effektiviseringstiltag

Udvalget for analyser af forsvaret har i medfør af Forsvarsforlig 2010 – 2014 gennemført en række omfattende budgetanalyser af forsvarrets virksomhed.

---

² Forsvarsrammen omfatter hovedområde 1 og 2 på § 12 på Finanslov 2012. Udover forsvaret omfatter det Forsvarsministeriets departement, Forsvarsministeriets Interne Revision, Forsvarets Efterretningstjeneste, hjemmeværnet og Danmarks bidrag til NATO's fællesfinansierede budgetter.

I forlængelse heraf er der enighed i forligskredsen om, at forsvaret i forligsperioden gennemfører de effektiviseringer af støttestrukturen og tilpasninger af løn- og ansættelsesforhold til den generelle statslige praksis, der peges på i budgetanalyserne.

Der gennemføres dog ikke overgang til honorering med Statens Uddannelsesstøtte (SU) under de grundlæggende officersuddannelser. I stedet indføres en akkrediteringsmodel for officersuddannelserne. I modellen søges der opnået akkreditering af de grundlæggende officersuddannelser på diplomniveau, hvorfor forsvaret kan yde løn under uddannelsen. Det sættes som mål, at 1/3 af de optagne fremover skal optages på baggrund af en civil uddannelse på bachelorniveau. Derudover skal der også, som det er tilfældet i dag, rekrutteres til den nye officersuddannelse blandt særligt egnede fra stampersonelgruppen.

Der er tale om en omfattende ændring af officersuddannelserne, og der vil derfor i første omgang være tale om en forsøgsordning, som skal evalueres i forbindelse med rekruttering/udvælgelse, midtvejs i forløbet, og når uddannelsesperioden er tilendebragt for de første hold. Den nye uddannelsesmodel og evalueringen er nærmere beskrevet i bilag.

Initiativerne i budgetanalyserne samt omlægningen af officersuddannelsen vil samlet give et provenu på ca. 2,4 mia. kr. årligt ved fuld indfasning i 2017.

Effektiviseringerne vil medføre strukturændringer og personalereduktioner i støttestrukturen, og vil på nogle områder ændre på de nuværende løn- og ansættelsesforhold, herunder f.eks. ved afskaffelse af tjenestemandsansættelser i videst mulige omfang og målretning af sundhedsydelse. Tiltagene beskrives nærmere i bilag.

Effektiviseringerne og tilpasningerne gennemføres, uden at der reduceres i de operative kapaciteter, som forsvaret kan stille til rådighed i national eller international sammenhæng.

Værnepligten

For forligsperioden 2013-2017 er forligspartierne enige om, at værnepligten bibeholdes i alle tre værn, men at den tilpasses forsvarets aktuelle behov. Det samlede antal værnepligtige i forsvaret reduceres fra i alt ca. 5.000 i 2012 til i alt ca. 4.200, jf. nedenfor.

Tilpasningen skal ikke ses som udtryk for en gradvis udfasning af værnepligten som institution. Forligspartierne er derfor også enige om, at værnepligt i forsvaret fastholdes frem til 2020.

Forsvarsministeren bemyndiges til at øge indtaget, såfremt forsvarets behov ændrer sig.

Totalforsvarsstyrken bibeholdes, men tilpasses det reducerede indtag. Den regionale føringsstruktur fastholdes, men tilpasses i overensstemmelse med justering af totalforsvarsstyrken og totalforsvarsregionerne.

Forligspartierne er enige om at fastholde Forsvarets Dag som en pligtig informationsdag for alle mænd i det år, de fylder 18 år. Den pligtige informationsdag vurderes at have bl.a. en positiv effekt på kendskab og interesse for forsvarets uddannelser.

Kvinder vil fortsat kunne ansættes på værnepligt-lignende vilkår, og bortset fra ansættelsesformen sker det på lige vilkår med mænd.

En tilpasning af værnepligten vil resultere i et provenu på 60 mio. kr. i 2013, stigende til 132 mio. kr. årligt fra 2014, set i forhold til den nuværende værnepligtsmodel i forsvaret, jf. tabel 1.

Tabel 1. Provenu i forsvaret ved tilpasning af nuværende værnepligtordning, mio. kr., 2013-niveau

Reduceret værnepligtsindtag	2013	2014	2015	2016	2017
Provenu	60	132	132	132	132

Finansiering af internationale operationer – udfasning af Afghanistan-indsatsen

I takt med den gradvise hjemtagning af de danske kampenheder fra Afghanistan i løbet af 2013 og 2014 falder omkostningerne til Afghanistan-indsatsen. Efter 2014 forventes der et fortsat dansk militært engagement i Afghanistan, men udgiftsniveauet forventes at være lavere end det nuværende, hvorfor den nuværende årlige meromkostning på ca. 1 mia. kr. kan omprioriteres:

- Forligspartierne er enige om fra 2015 at anvende 300 mio. kr. årligt af de hidtidige meromkostninger til Afghanistan til finansieringen af forligets udviklingsinitiativer. Denne omprioritering indebærer ikke i nævneværdig grad, at forsvarets evne til at deltage i internationale operationer begrænses.
- Der er enighed om, at der fra 2015 årligt anvendes 200 mio. kr. af de hidtidige meromkostninger til Afghanistan-indsatsen til øvelser mv. i den hjemlige struktur. Formålet er at sikre, at forsvarets kampenheder opretholder deres professionelle niveau og indsættelsesevne, selv om forsvaret ikke er indsat i skarpe missioner. Udgifterne vil i et vist omfang kunne frigøres igen i den hjemlige struktur i tilfælde af nye internationale udsendelser.
- Der er enighed om, at der fra 2015 årligt placeres 500 mio. kr. fra de hidtidige meromkostninger til Afghanistan på en reserve inden for forsvarets ramme, der kan anvendes til dækning af meromkostninger forbundet med nye internationale operationer og indsatser, herunder trænings- og støttebidrag i Afghanistan efter 2014. Ikke-forbrugte midler på reserven til internationale operationer vil efter en årlig konkret vurdering – herunder i lyset af indførslen af udgiftslofter – enten kunne videreføres eller bortfalde i forbindelse med de årlige bevillingsafregninger.

Nye operationer finansieres således inden for forsvarets reducerede økonomiske ramme, hvor der vil være flere forskellige muligheder for finansiering og dermed fleksibilitet. Først og fremmest vil de ressourcer, der allerede er afsat til en given kapacitet, kunne målrettes mod en konkret udsendelse. Herudover kan meromkostninger finansieres af den ovennævnte reserve, ved at der i overensstemmelse med de politiske prioriteringer justeres i beredskabsniveauer for ikke indsatte kapaciteter; ved at der foretages driftsmæssige prioriteringer; ved frigørelse af midler fra øvrige igangværende internationale operationer; mv. Derudover kan Folketingets partier ved beslutning om udsendelse til internationale operationer beslutte at tilføre midler til de pågældende operationer.

Samlet set opretholder forsvaret, jf. det nye ambitionsniveau, sin evne til internationale operationer i den kommende forligningsperiode.

Udviklingsinitiativer

Forsvaret har gennem de senere år gennemgået en række store omlægninger og besidder derfor i dag relevante og tidssvarende kapaciteter. Men en række forhold vil medføre ændrede krav til forsvarets kapacitetsudvikling, og der vurderes generelt at være behov for at kunne indsætte forsvarets styrker hurtigt og fleksibelt med fokus på såvel kortvarige som længerevarende missioner. Den fortsatte omstilling af den internationale indsats i Afghanistan vil gradvist reducere behovet for landmilitære styrkebidrag til ISAF-missionen. Hertil kommer nye udfordringer i Arktis og på cyberområdet, som forsvaret skal kunne håndtere, hvorfor forsvarets evne til opgaveløsning på disse områder styrkes, bl.a. ved tilgang af nye kapaciteter.

Der er derfor enighed om at udvikle kapaciteterne i alle værn, herunder specialoperationsstyrkerne, til fremadrettet at kunne indsættes med kort varsel i et bredt spektrum af operationer. Forligspartierne er endvidere enige om, at de opgaver, forsvarets kapaciteter skal løse, tilsiger et øget fokus på evnen til tværgående at planlægge og indsætte kapaciteterne fra hæren, søværnet, flyvevåbnet samt hjemmeværnet og Beredskabsstyrelsen, herunder også opbygning og styrkelse af evnen til kapacitetsopbygning internationalt.

Forsvarets kapaciteter skal på denne baggrund fortsat være moderne, robuste og fleksible, og personellet skal være veluddannet samt råde over moderne materiel, herunder præcise våben og sensorer, som kan bidrage yderligere til at minimere risikoen for civile tab.

Kapaciteterne skal endvidere i muligt omfang dels bidrage til at afhjælpe NATO's generelle kapacitetsmangler, dels bidrage til at leve op til de konkrete styrkemål, som NATO stiller til Danmark, herunder bidrage til NATO's Smart Defence initiativer og tage aktivt del i multinationalt samarbejde også i nordisk regi.

Fokus på tværgående planlægning og indsættelse af kapaciteterne, udfordringerne i Arktis og på cyberområdet samt tilpasningen af særligt hæren vil således præge forsvarets udvikling.

En nærmere økonomisk oversigt over udviklingstiltagene findes i bilag.

Hæren

Hæren vil – under iagttagelse af en løbende tværgående prioritering i forsvaret – eksempelvis kunne bidrage med kapaciteter til internationale operationer og indsatser i rammen af bl.a. FN og NATO af følgende karakter:

- Hæren skal råde over kapaciteter, således at der med kort varsel kan udsendes en styrke på op til en bataljonskampgruppe (typisk fra ca. 300 og op til ca. 800 soldater) i enten kortvarige eller længerevarende missioner.
- Bidrag til en sammensat styrke på tværs af værn og styrelser, f.eks. en task force til humanitære operationer eller støtte til specialoperationsstyrker.
- En taktisk stab.
- Bidrag til militær kapacitetsopbygning og militær støtte til civil kapacitetsopbygning.
- Øvrige mindre bidrag, herunder bl.a. enkeltmandsudsendelser til f.eks. internationale stabe m.v.

Hærens kapaciteter skal være fleksible og indsatsklare og dermed kunne indsættes med kort varsel, men samtidig ubetinget bevare evnen til at kunne indsættes i længerevarende missioner. Der er derfor enighed om at samle og styrke eksisterende kapaciteter i tre

bataljonskampgrupper, der situationsbestemt tildes kamp-, efterretnings-, kampstøtte- og støttekapaciteter. Disse kapaciteter opstilles og uddannes i en række militærfaglige centre, der tilsikrer et højt fagligt uddannelses- og produktionsmiljø.

Stående bataljonskampgrupper

Hærens nuværende seks kampbataljoner omstruktureres til tre større stående bataljonskampgrupper, der har evnen til at øge til styrkeproduktionen, og dermed har evnen til at understøtte et længerevarende engagement med et større bidrag – eksempelvis en bataljonskampgruppe.

En stående bataljonskampgruppe vil være på højt beredskab. Beredskabet vil situationsbestemt blive tilpasset. Kampgruppen – eller dele af den – kan således med kort varsel udsendes som et egentligt landmilitært bidrag eller som et bidrag til en task force til bl.a. humanitære indsættelser.

Længerevarende udsendelser

Evnen til at kunne overgå til at gennemføre en styrkeproduktion, som kan understøtte et længerevarende engagement, fastholdes. De nødvendige kapaciteter til bataljonskampgruppen kan tilvejebringes gennem en kombination af stående og styrkeproducerede enheder. Det er afgørende, at der er fastlagt en robust procedure for rettidig opstilling, uddannelse og udsendelse af efterfølgende hold. Et eksempel på en styrkegenerering fremgår af bilag, hvoraf det fremgår, at de første 5 hold kan sammensættes med udgangspunkt i stående enheder.

Kampvognskapaciteten, der har kunnet indsættes som kampvognsunderafdelinger i grundopstillingen, vil ligeledes kunne overgå til at opstille bidrag til længerevarende missioner.

Center- og etablisementsstruktur

Forligspartierne er enige om, at hærens kapaciteter skal opstilles og uddannes i en række militærfaglige centre, der tilsikrer et højt kvalitativt fagligt uddannelses- og produktionsmiljø. Således opdeles hærens nye struktur i fem centre:

- Hærens Internationale Center
- Hærens Kampcenter
- Hærens Kampstøttecenter
- Hærens Støttecenter
- Hærens Specialcenter

Hærens garnisonering er i dag præget af geografisk spredte etablisement, hvor der er uudnyttet kapacitet. Dette er ud fra en militærfaglig, praktisk og driftsmæssig betragtning uhensigtsmæssigt, herunder vil der med den nuværende etablisementsstruktur ikke kunne opnås det fulde faglige udbytte af hærens nye centerstruktur.

Der er således potentiale for at optimere etablisementsstrukturen. På blandt andet denne baggrund skal forsvarschefen – under inddragelse af chefen for hjemmeværnet – med udgangspunkt i den gennemførte etablisementsanalyse i første kvartal 2013 komme med en indstilling vedrørende etablisementsmæssige ændringer på forsvarets og hjemmeværnets område. Forligspartierne er enige om, at forsvarschefens indstilling skal lægges til grund for den politiske beslutning, der herefter skal tages på etablisementsområdet. Se bilag vedr. hærens centerstruktur.

Søværnet

Søværnet vil – under iagttagelse af en løbende tværgående prioritering i forsvaret – eksempelvis kunne bidrage med kapaciteter til internationale operationer og indsatser i rammen af bl.a. FN og NATO af følgende karakter:

- Op til to store enheder fra søværnet indsat med kort varsel, eller en stor enhed fra søværnet indsat i længerevarende missioner.
- Bidrag til en sammensat styrke på tværs af værn og styrelser, f.eks. en task force til humanitære operationer eller støtte til specialoperationsstyrker.
- En taktisk stab.
- Bidrag til militær kapacitetsopbygning og militær støtte til civil kapacitetsopbygning.
- Øvrige mindre bidrag, herunder bl.a. enkeltmandsudsendelser til f.eks. internationale stabe m.v.

Der er enighed om at opretholde søværnets eksisterende kapaciteter til nationale og internationale opgaver.

Styrkelse af nuværende besætninger

Søværnet opretholder fortsat to hele besætninger og en vedligeholdelsesbesætning til de tre fregatter. Dette vurderes fortsat at give en hensigtsmæssig udnyttelse af den samlede kapacitet, idet alle tre fregatter anvendes til at opretholde det ovenfor angivne ambitionsniveau for søværnet. Søværnets kapacitet til internationale operationer styrkes gennem ibrugtagning af fregatterne og de kommende nye skibsbaserede helikoptere.

I forlængelse heraf styrkes de nuværende besætninger på støtteskibe og fregatter med henblik på at sikre en robust kapacitet og længere udholdenhed på enhederne, særligt i forhold til at gennemføre længerevarende og mere intensive internationale operationer. Styrkelsen sker primært inden for områderne taktisk ledelse, teknisk betjening, kampinformation og våbenbetjening.

Maritimt overvågningscenter

Den hjemlige landbaserede overvågningsstruktur optimeres, og de Maritime Overvågningscentre i henholdsvis Frederikshavn og på Bornholm nedlægges, hvilket dog skal ses i sammenhæng med analysen vedrørende en mulig sammenlægning af de operative kommandoer i en samlet værnsfælles operativ kommando.

Marineovervågningscenter Nord i Frederikshavn nedlægges og afhændes fuldstændigt med fortsat opretholdelse af flåderadioens modtagerstation. De tilbageblivende årsværk og funktioner ved Marineovervågningscenter Syd på Bornholm vurderes at kunne indplaceres på for eksempel Almegårds kaserne, hvorved Marineovervågningscenter Syds faciliteter inden for en overskuelig fremtid tilsvarende vil kunne nedlægges og afhændes fuldstændigt. Dette skal dog analyseres yderligere.

Kystudkigstjeneste

Kystudkigstjenesten nedlægges, idet der sker en yderligere anvendelse af fjernbetjente sensorer ved at udvide et igangværende projekt vedrørende elektronisk overvågning.

Samling af søværnets skoler mv.

Søværnets Specialskole og Søværnets Sergent- og Grundskole samles under én skole, idet tilkøb af ekstern undervisning for relevante dele af den nuværende struktur indgår som del i den samlede effektivisering. Den nye skole benævnes Søværnets Skole.

Etableringen af Søværnets Skole betyder, at Søværnets Specialskoles stab på Holmen nedlægges, at Søværnets Havarikursus, Søværnets Våbenkursus, Søværnets Dykkerkursus og Søværnets Taktikkursus overføres til Søværnets Skole, mens Søværnets Teknikkursus' undervisning i videst muligt omfang overgives til eksterne leverandører.

Nyt inspektionsfartøj

Søværnets evne til opgaveløsning i det arktiske område udvikles som planlagt yderligere med udskiftning af den sidste inspektionskutter "TULUGAQ" med et moderne nyt inspektionsfartøj af KNUD RASMUSSEN-klassen evt. med havmiljøkapacitet. Skibet vil bl.a. lejlighedsvist kunne støtte forskningsmæssige aktiviteter i Arktis. Udskiftningen, der oprindeligt var planlagt efter forligsperioden 2010-2014 fremrykkes til 2014, hvor udgiften afholdes inden for materielanskaffelsesrammen.

Drift af nød-, il- og sikkerhedsradio

Der vil ske en omlægning af de maritime nød-, il- og sikkerhedstjenester i Danmark og i Grønland. Opgaven opdeles i henholdsvis drift af radionettene og drift af radiatorummene i henholdsvis Danmark og i Grønland.

I den forbindelse vil staten hjemtage opgaven med drift af radiatorummene fra 2015 og ikke konkurrenceudsætte disse. Som følge heraf påtager forsvaret sig opgaven med drift af radiatorummet i Danmark fra 2015 og frem. For så vidt angår radiatorummet i Grønland afventes udfaldet af EU-domstolens tolkning af EU-direktivets gyldighed for Grønland (forventeligt i 2014).

Flyvevåbnet

Flyvevåbnet vil – under iagttagelse af en løbende tværgående prioritering i forsvaret – eksempelvis kunne bidrage med kapaciteter til internationale operationer og indsatser i rammen af bl.a. FN og NATO af følgende karakter:

- Op til tre samtidige luftmilitære bidrag med kort varsel bestående af f.eks. transportfly, helikoptere, kampfly samt kapaciteter inden for kontrol og varsling. Dele heraf indsat i længerevarende missioner.
- Bidrag til en sammensat styrke på tværs af værn og styrelser, f.eks. en task force til humanitære operationer eller støtte til specialoperationsstyrker.
- En taktisk stab.
- Bidrag til militær kapacitetsopbygning og militær støtte til civil kapacitetsopbygning.
- Øvrige mindre bidrag, herunder bl.a. enkeltmandsudsendinger til f.eks. internationale stabe m.v.

Flyvevåbnet skal opretholde fleksible og indsatsklare kapaciteter, der kan indsættes med kort varsel i såvel nationale som internationale operationer.

Kampfly

Forligspartierne er enige om, at der inden sommeren 2015 skal træffes beslutning om typevalg for så vidt angår kampfly. Forsvarskommissionens beretning – der med bred politisk enighed blev udmøntet i forsvarsforliget 2010-2014 – konkluderede, at Danmark også fremadrettet skal have en kampflykapacitet, der på kort sigt udgøres af de nuværende F-16 fly, men på længere sigt indebærer en anskaffelse af nye kampfly.

Formålet med processen frem til typevalget er at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for en politisk beslutning om den foretrukne kampflytype blandt de deltagende kampflykandidater. Typevalget danner alene grundlag for, at der kan indledes forhandlinger

med den valgte kandidat om en efterfølgende anskaffelse, ligesom det skaber grundlag for dels at fastlægge de økonomiske og operative mest gunstige ud- og indfasningstidspunkter for kampflyene, dels at starte drøftelser om multinationalt samarbejde og ambitionsniveau. Derudover vil typevalget skabe de bedst mulige betingelser for dansk industri, der derved kan fokusere deres indsats og ressourcer på at udnytte det fulde kontraktpotentiale på én kandidat.

Typevalgsprocessen vurderes at tage ca. 2 år, inden der foreligger et samlet beslutningsgrundlag. Dertil kommer, at der i forlængelse heraf tillige skal være den fornødne tid til relevante politiske drøftelser forud for det endelige typevalg. Typevalgsprocessen skal således iværksættes snarest muligt med henblik på politisk beslutning om typevalg inden udgangen af juni 2015.

Der er enighed om, at kampflyanskaffelsen holdes inden for forsvarrets ramme. Der afsættes ca. 25 mio. kr. årligt fra 2013 til 2014 til gennemførelse af typevalgsprocessen samt 25 mio. kr. årligt fra 2015 til 2016 til typevalgs- og anskaffelsesprocessen.

Nye skibsbaserede helikoptere

Til erstatning for flyvevåbnets nuværende Lynx helikoptere er det besluttet, at der anskaffes 9 nye helikoptere af typen MH-60R SEAHAWK. Med anskaffelsen styrkes evnen til at understøtte søværnets opgaveløsning, herunder i Arktis. Helikopterne forventes leveret fra 2016 til 2018 og forventes således at kunne overtage den operative opgaveløsning fuldt ud fra ca. 2019.

Det værnsfælles område

Værnsfælles officersskole

For bl.a. at styrke den værnsfælles tænkning allerede i uddannelsen af nye officerer gennemføres en *organisatorisk samling af de tre værnss officersskoler* under Forsvarsakademiet fra medio 2014. Såfremt der foreligger et tilstrækkeligt grundlag herfor, herunder et tilstrækkeligt attraktivt økonomisk grundlag kan der efterfølgende træffes beslutning om samling af officersskolerne på én lokalitet. Den organisatoriske samling vil styrke den værnsfælles uddannelse samtidigt med, at de værnsspecifikke aspekter i uddannelserne kan og skal fastholdes.

Værnsfælles specialoperationsstyrker

Forsvarets nuværende specialoperationsstyrker udgøres af Jægerkorpset og Frømandskorpset. Der er behov for at styrke og øge de samlede fremtidige danske specialoperationskapaciteter, herunder også kapaciteter fra flyvevåbnet, så man fremadrettet får en stærk sammensat specialoperationskapacitet.

Forsvarets specialoperationsstyrker vil – under iagttagelse af en løbende tværgående prioritering i forsvaret – eksempelvis kunne bidrage med kapaciteter til internationale operationer og indsatser i rammen af bl.a. FN og NATO som selvstændige bidrag eller indgå i en national eller multinational task force.

Forligspartierne er enige om, at der kan opnås synergi til fortsat udvikling af specialoperationsområdet og uddannelse af specialoperationsstyrker samt forøget fleksibilitet ved indsættelse i operationer ved en samling af Jægerkorpset og Frømandskorpset i en værnsfælles specialoperationsstyrkekapacitet. Udgangspunktet er fremadrettet også at fokusere specialoperationsstyrkerne på de strategiske udfordringer frem for den nuværende taktiske fokus. Specialoperationsstyrkerne organiseres i en stående specialoperationskommando og placeres som udgangspunkt umiddelbart under

forsvarschefen. Specialoperationskommandoen skal fastlægge policy og doktrin, samt definere behov for uddannelse, ressourceforvaltning og administration, materielanskaffelser, personelforvaltning og logistikansvar. Organisationen skal størrelsesmæssigt være robust og fuldt ud kunne varetage de beskrevne opgaver. Ledelsesniveau mæssigt bør den matche en operativ kommando. Det afgørende er at etablere et værn sfælles strategisk specialoperationsmiljø, dække de operative stabsfunktioner og sikre korte og klare kommandoveje mellem det øverste ansvarsniveau og de operative specialoperationskapaciteter.

Forligspartierne lægger afgørende vægt på, at specialoperationskommandoen etableres og igangsættes og vil halvårligt blive orienteret om status og fremdrift for udviklingen af den fælles kommando og kontrolstruktur. Opbygningen af specialoperationskommandoen indledes i 2013 og forventes fuldt etableret i 2017. Der afsættes i 50 mio. kr. årligt ved fuld implementering.

Forligspartierne er derfor enige om at samle de to specialoperationsstyrker under en fælles kommando- og kontrolstruktur. Specialoperationskommandoen har ansvaret for på baggrund af de overordnede fastsatte rammer og direktiver at udarbejde grundlaget, herunder uddannelsesbehov i form af krav, vilkår og kriterier, for at det kan sikres, at de støtteenheder, som forsvaret råder over og som kan indsættes til støtte for specialoperationer – eksempelvis transportfly, helikoptere, føringsstøtteenheder, logistiske enheder mv. – uddannes i relevant omfang i forhold til at kunne indgå i en værn sfælles operationsstyrke.

Der gennemføres en nærmere analyse af bl.a. de etablissemnts mæssige forhold med henblik på at afdække fordele og ulemper ved også en fysisk samplacering af de to specialoperationsenheder, samt en analyse af hvilke relevante dele af ministerområdets øvrige kapaciteter, der permanent, eller efter behov og i perioder kan indgå i den samlede kapacitet og placeres fysisk sammen med specialoperationsenhederne, ikke mindst støttefunktionerne. Analysen og eventuelle tiltag finansieres inden for den reducerede økonomiske ramme.

Task force til bl.a. humanitære indsættelser

Forsvaret har som anført i Forsvarsforlig 2010-2014 analyseret mulighederne for at sammensætte en midlertidig task force på baggrund af forsvarets eksisterende kapaciteter, herunder taktiske føringsstabe. Analysen har afdækket forsvarets muligheder for situationsbestemt at sammensætte styrkebidrag på tværs af værnene og under inddragelse af andre af ministerområdets kapaciteter til en task force – under ledelse af en til lejligheden sammensat militær stab – til indsættelse i eksempelvis humanitære operationer. Konceptet herfor udvikles og trænes som en integreret del af den fremadrettede øvelsesvirksomhed, således at forudseelige opgavetyper indgår i planlægnings- og øvelsesvirksomheden.

Værn sfælles militærpoliti

De tre værn råder alle over militærpolitikapaciteter i varierende omfang. Der er enighed om, at der kan opnås synergi ved en samling af forsvarets kapaciteter på området.

Der etableres derfor en værn sfælles militærpolitikapacitet, idet rammen for en fremtidig værn sfælles militærpolitikapacitet udgøres af hærens militærpolitibataljon i Aalborg.

Værn sfælles planlægnings- og føringskapacitet

Hvert af de tre værn råder over en taktisk stabskapacitet, der vil kunne opstille en planlægnings- og føringskapacitet til at indgå i multinationale taktiske stabe. Forsvaret har,

som anført i Forsvarsforlig 2010-2014, analyseret mulighederne for at opstille en planlægningskapacitet til bl.a. indsættelser i rammen af FN. Forsvaret vil således situations- og opgavebestemt kunne etablere en dansk planlægnings- og føringskapacitet, der kan lede kapaciteter fra forsvaret og samfundets samlede beredskab, eksempelvis i forbindelse med humanitære indsættelser, evakueringsoperationer m.v. samt ved indsættelse af den arktiske beredskabsstyrke.

Værnsfælles føringsstøtte

Der er enighed om, at det i løbet af 2013 skal analyseres, hvordan man mest hensigtsmæssigt, på baggrund af de nuværende føringsstøttekapaciteter i flyvevåbnet og hæren, kan skabe en værnsfælles føringsstøttekapacitet.

Sammenlægning af myndigheder i forsvaret

På baggrund af den vidtgående effektiviseringsproces, der er igangsat i forsvaret, skal der foretages en analyse af mulighederne for en organisatorisk sammenlægning af nogle af forsvarets nuværende niveau II-myndigheder med det formål at udnytte synergien mellem myndighederne, realisere driftseffektiviseringer samt at skabe en mere klar ledelsesstruktur, som effektivt understøtter virksomhedsmodellen.

Analyserne gennemføres under inddragelse af ekstern konsulentbistand. Se bilag vedrørende organisatorisk sammenlægning af flere af forsvarets myndigheder.

Forsvarets Auditørkorps

Forligspartierne er enige om at sikre et effektivt auditørembede, der leverer kvalitet i efterforskningen samt hurtig behandling af sagerne. Der gennemføres inden udgangen af maj 2013 en ekstern analyse af mulighederne for at samle de to nuværende auditørembeder under samme ledelse i København eller Karup. Analysens resultat drøftes med forligskredsen senest i juni 2013.

Hjemmeværnet

Forligspartierne er enige om, at hjemmeværnets overordnede struktur, herunder sammenhængen mellem hjemmeværnsdistrikterne og politikredsene, og eksisterende kapacitet til nationale og internationale opgaver fastholdes, men løbende søges effektiviseret og udviklet. Hjemmeværnets rolle i forhold til at kunne støtte og bistå forsvaret i såvel nationale som internationale opgaver skal styrkes.

Totalforsvarsregion Fyn, Syd- og Sønderjylland, Totalforsvarsregion Nord- og Midtjylland og Totalforsvarsregion Sjælland sammenlægges til hhv. Totalforsvarsregion Vest, der dækker Danmark vest for Storebælt, og Totalforsvarsregion Øst, der dækker Danmark øst for Storebælt. Lejekontrakten for Odense kaserne opsiges. Hjemmeværnets distriktsstruktur effektiviseres yderligere.

Hjemmeværnet skal støtte det samlede eftersøgnings- og redningsberedskab. Hjemmeværnet skal styrke havmiljøindsatsen i kystzonen ved at opstille en førings- og kommunikationsstruktur til støtte for beredskabets øvrige aktører samt støtte indsatsen i øvrigt. Hjemmeværnet skal ligeledes i samarbejde med Beredskabsstyrelsen bemane og operere lægtvandsfartøjer kystnært, hvor miljøskibene ikke kan operere. Flyverhjemmeværnets kapaciteter anvendes tillige i den samlede havmiljøindsats i bl.a. kystzonen.

Hjemmeværnet skal opstille en kapacitetsopbygningsenhed med henblik på at varetage hjemmeværnets bidrag til militær kapacitetsopbygning, civil genopbygning samt øvrige internationale bidrag.

For så vidt angår hjemmeværnets etablissemetsmæssige forhold henvises til det under "center- og etablissemetsstruktur" ovenfor anførte.

Udviklingen af hjemmeværnet finansieres inden for hjemmeværnets nuværende ramme.

Arktis

Klimaforandringerne i Arktis bevirker en øget geografisk tilgængelighed, hvilket bl.a. resulterer i voksende opmærksomhed på retten til at udvinde naturressourcer samt generel større kommerciel og videnskabelig aktivitet i Arktis. Forligspartierne er enige om, at forsvarets kapacitet til opgaveløsning i Arktis, herunder både suverænitetsindhævdelsen og de civilrelaterede opgaver, som forsvaret gennem sin tilstedeværelse i og omkring Grønland støtter andre myndigheder i løsningen af, må tilpasses på baggrund af denne udvikling. I den forbindelse søges samarbejdet om forsvarets opgaveløsning, og herunder inddragelse af grønlandske borgere i varetagelsen af forsvarets kerneopgaver i Arktis styrket, jf. *Kongeriget Danmarks Strategi for Arktis 2011-2020*.

Tilpasningen af forsvarets tilstedeværelse skal ses i sammenhæng med de udfordrende geografiske og klimatiske forhold, der er i Arktis, herunder meget store afstande samt ekstreme vejr- og farvandsforhold. Således er forligspartierne enige om, at eksempelvis forsvarets bidrag til eftersøgnings- og redningsberedskabet i Grønland – uanset styrkelsen – fortsat vil være udfordret af de barske vilkår. Beredskabet vil derfor ikke være sammenligneligt med eksempelvis beredskabet i Danmark, og det vil ikke være muligt at yde assistance i et omfang, der muliggør et sammenligneligt niveau i forhold til en tilsvarende ulykke omkring Danmark.

Arktisk Kommando

De nordatlantiske kommandoer er samlet i en værnssfælles arktisk kommando i Nuuk. Den Arktiske Kommando forbereder i perioder at kunne tilføres ekstra stabsbemanding i form af planlægningsofficerer og eksperter til støtte i planlægning og gennemførelse af større operationer, eksempelvis i forbindelse med indsættelse af en arktisk beredskabsstyrke.

I forbindelse med etableringen af den arktiske kommando er iværksat en undersøgelse af mulighederne for en samplacering i Nuuk af de tre redningscentraler i Grønland.

Værnsfælles arktisk beredskabsstyrke

Som beskrevet i Forsvarsforlig 2010-2014, udpeges der en arktisk beredskabsstyrke med henblik på at kunne supplere såvel forsvarets nuværende operative indsats i Arktis samt situationsbestemt kunne bistå beredskabet i Grønland. Forsvaret skal inden udgangen af 2013 udarbejde en koncept for opstillings-, uddannelses- og øvelsesvirksomhed samt deployering.

Dette tiltag indebærer bl.a., at der sikres en tilstrækkelig uddannelse og træning samt gennemføres det nødvendige øvelsesforløb for at opretholde kapaciteten til indsættelse i det arktiske område. Dette tiltag skal ses i sammenhæng med den øgede fokus på værnssfælles tiltag.

Analyse af fremtidig opgaveløsning og forsøg med overvågning i Arktis

Der gennemføres i aftaleperioden en omfattende analyse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis og i perioden 2013-2014 gennemføres forsøg med overvågning af det arktiske område, herunder ved anvendelse af ubemandede fly (UAV) jf. bilag.

Ovennævnte analyser og forsøg vil skulle udgøre grundlaget for den fremtidige dimensionering af forsvarets kapaciteter i Arktis inden for den reducerede økonomiske ramme.

Til finansiering af analyser og forsøg afsættes i perioden 2013-2014 op til 40 mio. kr. årligt og i 2015 20 mio. kr. Med henblik på at kunne følge op og iværksætte initiativer som konsekvens af de ovennævnte analyser og forsøg er forligspartierne enige om at afsætte ca. 120 mio. kr. årligt fra 2015 til 2017.

Søopmåling i Grønland

Forligspartierne er enige om at understrege vigtigheden af, at søopmåling fortsat prioriteres.

Nyt inspektionsfartøj

Inspektionskutteren TULUGAQ erstattes – som nævnt under afsnittet om søværnet – med et fartøj af KNUD RASMUSSEN-klassen, der i muligt omfang modificeres med havmiljøkapacitet. Det planlagte fartøj indrettes således at det tillige lejlighedsvis vil kunne anvendes til forskningsformål.

Skibsbaserede helikoptere

Som nævnt under afsnittet om flyvevåbnet erstattes de nuværende Lynx helikoptere med 9 nye helikoptere, hvorved forsvarets opgaveløsning i Arktis kan styrkes.

Missilforsvarskapacitet

Forligspartierne noterer sig, at NATO topmødet i Chicago markerede en milepæl for udviklingen af NATO's missilforsvarskapacitet. Danmark arbejder for, at missilforsvarsplanerne i videst muligt omfang udvikles i et tæt og tillidsfuldt samarbejde med Rusland. Stillingtagen til en mulig dansk rolle vil først kunne ske, når der tegner sig et tydeligere billede af systemets udformning.

Cybersikkerhed og -forsvar

Med samfundets øgede afhængighed af en velfungerende IKT-infrastruktur³ og et passende niveau af informationssikkerhed øges behovet for at styrke beskyttelsen mod cyberangreb. Regeringen har derfor allerede besluttet at etablere et Center for Cybersikkerhed under Forsvarsministeriet. Forligspartierne er enige om, at der til yderligere styrkelse af centret afsættes årligt op til ca. 35 mio. kr. ud over allerede tilført finansiering.

Militære kapaciteter er afhængige af en velfungerende IKT-infrastruktur, og det er allerede i Forsvarsforlig 2010-2014 besluttet at afsætte ca. 40 mio. kr. årligt til etablering og drift af en Computer Network Operations (CNO) kapacitet med henblik på at tilvejebringe en kapacitet, der kan gennemføre defensive og offensive militære operationer i cyberspace. For at styrke indsatsen er der enighed om at tilføre yderligere midler hertil, så der samlet afsættes 75 mio. kr. i 2013, 90 mio. kr. i 2014 og 2015, samt 150 mio. kr. årligt i 2016 og 2017.

---

³ IKT-infrastruktur: Netværks-infrastruktur (Telenetværk, mobilnetværk, satellitkommunikation, og tilhørende hardware etc.), systemer som styrer netværk og hardware samt programmer og services

Den militære Computer Network Operations-kapacitets organisation og tilhørsforhold er i færd med at blive analyseret i en arbejdsgruppe under Forsvarsministeriet. Analysen forelægges forligskredsen i 2013.

Forsvarets civile opgaver

Der er enighed om, at forsvaret fortsat skal løse to typer opgaver af civil karakter. Det drejer sig om de dimensionerende opgaver, der er rene myndighedsopgaver under Forsvarsministeriets ressort, såsom den statslige maritime miljøovervågning, den statslige forureningsbekæmpelse til søs samt lejlighedsvis opgaver, hvor samfundets civile ressourcer på det pågældende område ikke er tilstrækkelige, eller ikke er så egnede som forsvarets kapaciteter. Der er enighed om, at der i forbindelse med de civile opgaver kan ske en yderligere nyttiggørelse af hjemmeværnets ressourcer, fx i relation til miljøovervågningen.

Særligt for så vidt angår forsvarets støtte til politiet er forligspartierne enige om, at bl.a. en dansk opsamling af erfaringerne fra Utøya kan få indflydelse på omfanget af den støtte, der skal være til rådighed.

Havmiljøkapacitet

Forsvarets og hjemmeværnets samlede havmiljøkapacitet skal fortsat tillægges prioritet.

Der er tidligere gennemført en undersøgelse af havmiljøberedskabets kapacitet. Det fremgår heraf, at der er behov for at styrke det danske miljøberedskab i kystzonen, dvs. i det lave vand tæt på kysten og på kysten. Samtidig kan det konstateres, at de fire større miljøskibe af SUPPLY-klassen og af SEA TRUCK-klassen er godt 30 år gamle og modne til udskiftning, ligesom forsvarets Challengerfly efterspørges til løsning af en række opgaver udover havmiljøovervågning, herunder indsats mod pirateri og overvågning i Arktis.

På denne baggrund tilpasses og udvikles havmiljøkapaciteten i perioden således:

- Den nuværende skibsbaserede kapacitet til forureningsbekæmpelse samt den flybaserede havmiljøovervågning konkurrenceudsættes med henblik på at afdække, hvorvidt en udlicitering samlet set er en fordel for forsvaret. Konkurrenceudsættelsen skal være gennemført senest i juni 2015.
- Mulighederne for at nyttiggøre hjemmeværnets flyvende enheder i havmiljøovervågningen analyseres.
- Kapaciteten til bekæmpelse af olieforurening på lavt vand – tæt på kysten – styrkes ved etablering af en såkaldt lægtvandskapacitet. Kapaciteten etableres under inddragelse af Hjemmeværnet og Beredskabsstyrelsen. Hjemmeværnet skal i den forbindelse styrke havmiljøindsatsen i kystzonen ved at opstille en førings- og kommunikationsstruktur til støtte for beredskabets øvrige aktører samt støtte indsatsen i øvrigt. Hjemmeværnet skal ligeledes i samarbejde med Beredskabsstyrelsen bemande og operere lægtvandsfartøjer kystnært, hvor miljøskibene ikke kan operere. Flyverhjemmeværnets kapaciteter anvendes tillige i den samlede havmiljøindsats i bl.a. kystzonen.

Hjemmeværnets materieldriftsramme justeres i overensstemmelse hermed.

Beredskabsstyrelsen vil have kapacitet til at bidrage til det samlede forureningsbekæmpelsesberedskab i kystzonen samt – i samarbejde med hjemmeværnet – at bemande og operere lægtvandsfartøjer kystnært, jf. det netop indgåede forlig på beredskabsområdet.

Andet

Smart Defence

Forligspartierne er enige om, at NATO's Smart Defence initiativ skal søges udnyttet til at opnå større operativ effekt for de samme eller færre ressourcer. Dette skal søges opnået gennem bilaterale og multinationale samarbejdsrelationer, mere klare prioriteringer og specialiseringer.

Dansk forsvar indgår allerede i en række multinationale samarbejder af større og mindre skala. Mange af disse samarbejder handler om at kunne opnå stordriftsfordele samt at kunne operere sammen, som det er sket eksempelvis i Afghanistan og gennem F16 samarbejdet. Muligheden for at tilvejebringe væsentlige kapaciteter, som Danmark ellers ikke selvstændigt ville have haft rådighed over, skal også søges tilvejebragt gennem multilaterale samarbejder, f.eks. i NATO og nordisk regi. Et eksempel herpå er bl.a. Danmarks genindtræden i NATO Alliance Ground Surveillance (AGS) projektet, der er baseret på anvendelse af ubemandede fly.

Endvidere er der enighed om, at der skal arbejdes for, at specialisering eller arbejdsdeling foretages koordineret og bevidst, så opgaver løses effektivt, som det eksempelvis sker i Air Policing opgaven over de baltiske lande.

Endelig skal mulighederne for – i overensstemmelse med NATO's ønsker til Danmark om – at udvikle Multinational Corps North East operative kapacitet til at kunne varetage "Smaller Joint Operations", herunder ved at koble flyvevåbnets Expeditionary Air Staff og Søværnets Taktiske Stab tættere til korpset og dermed NATO's styrkestruktur, afdækkes.

Der vil inden for den kommende forligsperiode blive udarbejdet evalueringer af erfaringerne fra og potentialet for bi- og multinationalt samarbejde om materielanskaffelser, drift og vedligeholdelse, herunder belyses evt. centrale barrierer herfor. Evalueringernes resultater forelægges løbende forligspartierne.

Udlicitering af køreskoler

Forsvaret vil forfølge en udliciteringsmodel for køreskolerne og ad den vej sikre en økonomisk sund drift samtidig med øget fleksibilitet for forsvaret. Udlicitering medfører et provenu på ca. 6 mio. kr. årligt.

Samling af Forsvarets Efterretningstjeneste i ét domicil

Med henblik på at gennemføre en styrkelse af efterretningstjenestens virksomhed gennemføres en samling af tjenestens aktiviteter i Københavnsområdet i ét domicil. Den nuværende spredte placering er både uhensigtsmæssig for opgaveløsningen og omkostningstung. Gennem en mere central og samlet placering vil efterretningstjenesten, herunder i forhold til etablering af de nye cyber-kapaciteter, som bl.a. skal opbygges i rammen af Forsvarets Efterretningstjeneste, samlet set kunne opnå en bedre opgaveløsning. I 2013-14 afsættes der ca. 40 mio. kr. årligt og i 2015 20 mio. kr.

Det grønne område

Klimaforandringer og knappe ressourcer er en af de væsentligste globale udfordringer. Forsvaret skal vise vejen for, hvordan et moderne forsvar kan gennemføre en grøn omstilling til gavn for klima, miljø samt forsvarets økonomi og operative virke. På forsvarsområdet kan energi- og miljøbevidsthed ikke blot føre til ressourcebesparelser. Det kan også have sikkerhedsmæssig betydning i operationer – f.eks. i form af færre risikofyldte og sårbare brændstoftransporter til missionsområder.

Der er enighed om, at forsvarets ressourcebevidsthed og fokus på at nedbringe sin samlede klima- og miljøbelastning både i Danmark, Arktis og i de internationale missionsområder skal styrkes. Det skal bl.a. ske gennem øget samarbejde og erfaringsudveksling med andre landes forsvar, private virksomheder, offentlige myndigheder og forskningsinstitutioner om både de driftsmæssige og operative udfordringer på energi- og miljøområdet.

Som en stor offentlig indkøber med mange alsidige aktiviteter har forsvaret en særlig forpligtigelse til at fremme grøn innovation og være i front med klima- og miljøvenlige løsninger. Forsvarsministeriet har derfor udarbejdet en klima- og energistrategi samt miljø- og naturstrategi 2012-2015.

Der skal herudover skabes to energi-, ressource- og miljøoptimerede etableringer i samarbejde med relevante virksomheder, fonde, interesseorganisationer og uddannelsesinstitutioner. Projektet vil løbe i 2-5 år og kan give inspiration til miljø- og energiarbejdet på Forsvarsministeriets øvrige etableringer.

Forsvarsministeriet vil endvidere fortsætte arbejdet med at sætte forsvaret, miljø, klima og sikkerhed på dagsordenen internationalt, herunder i NATO og FN.

Forligspartierne er enige om, at klima- og energiforbedrende initiativer på etablingsområdet som udgangspunkt skal være selvfinansierende ud fra en kalkuleret tilbagebetalingstid for hvert projekt.

Udover de midler, der anvendes til klima- og energioptimering på etablingsområdet, prioriteres der for at understøtte nytænkning og grønne løsninger – ikke mindst på det operative område – op til 100 mio. kr. årligt til udviklingsprojekter og investeringer, der kombinerer nedbringelse af ressourceforbrug, hensyn til miljø og klima samt bedre og mere omkostningseffektive operative løsninger. Herved vil der kunne opnås sikkerhedsmæssige operative fordele såvel som ressourcemæssige besparelser. Projekterne søges, hvor det vurderes at være relevant, realiseret i samarbejde med andre landes forsvar, private virksomheder eller offentlige myndigheder og forskningsinstitutioner.

Personel

Forsvaret og hjemmeværnet skal fortsat fokusere på medarbejderne som forsvarets og hjemmeværnets vigtigste ressource. Forsvaret og hjemmeværnet skal være en meningsfuld arbejdsplads, hvor de nødvendige operative kapaciteter opretholdes, og opgaverne fortsat kan løses på professionel vis. Forsvaret og hjemmeværnet skal kunne rekruttere, uddanne og fastholde det nødvendige personel.

Forsvarets HR-strategi

Forsvaret har udarbejdet en ny samlet HR-strategi. Forsvarets HR-strategi skal skabe en overordnet strategisk sammenhæng i HR-indsatsen inden for forsvaret og hjemmeværnet.

Forsvarets HR-strategi lægger op til nytænkning og markante ændringer inden for HR-området og medvirker til at øge fleksibiliteten i forsvaret og hjemmeværnet i forhold til blandt andet løn-, ansættelses- og uddannelsesforhold. Forsvarets HR-strategi tager højde for de initiativer og effektiviseringer, som er identificeret og beskrevet i budgetanalyserne inden for personaleområdet, og kan gennemføres inden for den reducerede ramme.

På uddannelsesområdet lægger HR-strategien op til større fleksibilitet i forhold til det civile uddannelsessystem. Forsvarets uddannelse af militære medarbejdere skal tilnærmes de civile uddannelsesstilbud. Det vil styrke den enkelte medarbejders muligheder for at skifte mellem det militære og civile arbejdsmarked og omvendt. Dermed undgås en uddannelsesmæssig blindgyde for forsvarets medarbejdere.

Årsværksreduktioner

Effektiviserings- og udviklingsinitiativerne vil påvirke forsvarets ansatte og den regionale fordeling af statslige arbejdspladser. Placeringen og fordelingen af de statslige arbejdspladser fordrer en samlet konsolidering, idet der er en lang række af indbyrdes afhængigheder og forudsætninger mellem de forskellige effektiviserings- og udviklingstiltag, etableringsomlægninger samt ændringerne af den nuværende værnepligt.

I forbindelse med personeltilpasningen vil forsvaret være en ansvarlig arbejdsgiver og tage de hensyn, herunder iværksætte en række personalepolitiske initiativer, der er mulige inden for de regler, som generelt gælder i staten.

Som nævnt gennemføres tilpasninger af løn- og ansættelsesforhold til den generelle statslige praksis. Der er derfor også enighed om, at tekstanmærkning nr. 101 på finanslovens § 12. om tildeling af særligt gode pensionsforhold ved afskedigelser mv. til en afgrænset gruppe af civile ansatte ikke videreføres.

Det bemærkes, at en stor del af forsvarets militære ansatte er tjenestemænd. Tjenestemænd er forpligtet til at acceptere omflyttelse til en anden passende stilling inden for sit hidtidige ansættelsesområde, der som udgangspunkt er hele Danmark. Såfremt det ikke er muligt at finde en passende stilling, vil tjenestemanden skulle afskediges med rådighedsløn i op til tre år. Udgifter hertil afholdes inden for forsvarets reducerede ramme.

Personel af reserven

Reserveofficerer og øvrigt personel af reserven udgør både en vigtig personelreserve for forsvaret og hjemmeværnet – herunder i forbindelse med forsvarets internationale engagement – og en værdifuld kapacitet, der kan være med til at styrke tilknytningen mellem forsvaret og det øvrige samfund. Anvendelse af reserveofficerer og andet personel af reserven fortsættes derfor i den kommende forligsperiode og er integreret i forsvarets HR-strategi, jf. ovenfor.

Der iværksættes en analyse af den fremtidige anvendelse af personel af reserven i dansk forsvar. Analysen skal inddrage erfaringer fra internationale missioner, og der skal tages udgangspunkt i en effektiv ressourceudnyttelse. Analysens resultater forelægges forligskredsen i foråret 2014.

Veteranpolitik

Den officielle danske veteranpolitik blev offentliggjort i oktober 2010 og er forankret i Forsvarsministeriet. Relevante ministerier, myndigheder og organisationer har været inddraget i udarbejdelsen af veteranpolitikken, og vil følgelig blive inddraget i evalueringen af politikken, som initieres i 2012. Formålet med evalueringen er at vurdere effekten af veteranpolitikken initiativer. Konklusionerne af evalueringen bør i muligt omfang implementeres i forligsperioden og vil ske inden for den reducerede økonomiske ramme. Evalueringen forelægges forligskredsen senest i juni 2013.

Der afsættes en pulje på i alt 10 mio. kr. i forligsperioden til at understøtte initiativer på veteranområdet, der tages af frivillige mv. Puljen administreres og fordeles af

Veteranceret. De eksisterende tilskud til De Blå Baretter og til Danske Soldaterforeningers Landsraads drift af soldaterhjemmene videreføres på de nuværende vilkår.

Praksis for anerkendelse af arbejdsskader henhører under Beskæftigelsesministeriet. I forbindelse med anerkendelsen og støtten til veteranerne er det vigtigt, at der også er fokus på de veteraner, som pådrager sig psykiske skader. Behandlingen af veteraners arbejdsskadesager, såvel fysiske som psykiske, skal ske på et oplyst og lægefagligt grundlag. Der skal i den forbindelse tages højde for de særlige vanskeligheder, der kan være ved at dokumentere traumatiserende hændelser under tjeneste i en international mission, der ligger en årrække tilbage.

Forligspartierne noterer sig, at beskæftigelsesministeren, bl.a. på baggrund af SFI rapporten om "Danske Hjemvendte Soldater", har bedt Arbejdsskadestyrelsen om hurtigst muligt at tilvejebringe en udredning af den nyeste forskning vedrørende Post Traumatisk Stress Syndrom (PTSD). Såfremt udredningen viser, at der er lægefagligt belæg for, at symptomer på PTSD også kan være opstået senere end 6 måneder efter en traumatiserende påvirkning, vil praksis blive justeret i overensstemmelse hermed. En ændret praksis vedrørende anerkendelse af PTSD vil føre til genoptagelse af sager afgjort efter den hidtidige praksis, så de kan blive afgjort efter ny praksis. I forbindelse med en sådan eventuel ny praksis vil der også blive set positivt på eventuelt justerede krav til dokumentation set i lyset af, at en række soldater – uagtet at de har dokumenterede symptomer – tidligere ikke har søgt lægelig hjælp.

Regeringen vil inden sommeren 2013, når udredningen foreligger, drøfte forholdene for anerkendelse af veteraners PTSD og andre psykiske skader med forligskredsen.

Forligspartierne er enige om, at forsvaret fortsat skal udbetale erstatning til eksempelvis veteraner med varigt mén efter de gældende regler for forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning.

Forsvarets materiel

Disponerings- og betalingsramme for materielanskaffelser fastholdes på et stort set uændret niveau. Som hidtil indhenter forsvarsministeren bevillingsmæssig hjemmel til større materielanskaffelser i Folketingets Finansudvalg. Derudover gennemføres materieldrift som hidtil, som bl.a. omfatter materielvedligeholdelse, indkøb af ammunition, våben mv., idet der vil blive gennemført effektiviseringer af bl.a. indkøbs- og vedligeholdelsesområdet jf. bilag.

Der omprioriteres ca. 100 mio. kr. årligt fra materielanskaffelser til grønne udviklingsprojekter og investeringer, jf. ovenfor.

Forligspartierne forelægges årligt – senest i oktober måned – det kommende års materielanskaffelser, ligesom forligspartierne løbende, kvartalsvis orienteres om udviklingen af allerede iværksatte materielanskaffelses- og driftsprojekter.

Se endvidere bilag vedr. forsvarets materiel.

Open for business

Forligspartierne er enige om at prioritere samarbejdet mellem forsvarsindustriens branche- og interesseorganisationer, Eksportrådet i Udenrigsministeriet og forsvaret om at samstemme og formidle tiltag, som kan støtte danske virksomheders eksport.

Forligspartierne er enige om at tilskynde positivt til erhvervsfremmende tiltag og til et øget samarbejde mellem danske virksomheder og forsvaret med henblik på at sikre nyttiggørelse af forsvarets viden m.v. I den forbindelse besluttet det, at forsvaret kan støtte etablering af et dansk testcenter for ubemandede fly (UAV) og lign.

Økonomi og afrapportering

Økonomistyring

Forligspartierne finder det afgørende, at forsvaret fastholder og fortsat styrker den positive udvikling i sin økonomistyring, så økonomistyringen i endnu højere grad bliver sammenhængende, helhedsorienteret og effektiv. Det skal sikre grundlaget for at foretage klare prioriteringer og effektivisere opgavevaretagelsen på et oplyst og gennemsigtigt grundlag.

Økonomiske principper

To principper for økonomistyring skal fortsat efterleves:

- Der kan kun igangsættes anskaffelser eller andre udgiftskrævende initiativer, når der er sikkerhed for, at der er finansiering hertil på kort og lang sigt.
- I forbindelse med beslutninger om nyanskaffelser eller andre udgiftskrævende initiativer skal der samtidig anvises finansiering, eksempelvis i form af effektiviseringer.

Af hensyn til gennemsigtigheden i forsvarets økonomi gennemføres fra Finanslov 2014 en opsplitning af forsvarets bevillingsstruktur på ca. 16 nye hovedkonti.

Incitamentsstrukturer

Forsvarets økonomistyring tilrettelægges således, at der også på de udførende niveauer er økonomiske incitamenter til at varetage opgaveløsningen på den mest effektive og omkostningsbevidste måde.

Lean

Der er gode erfaringer med Lean-processer i forsvaret. Lean kan være et vigtigt redskab i forbindelse med løbende effektiviseringer og optimeringer af arbejdsgange. På den baggrund er der enighed om at styrke Lean-ekspertisen og Lean-kulturen yderligere.

Forsvarets flerårige budget- og planlægningsværktøj samt omkostningsmodel

Forsvarskommandoen har udarbejdet et nyt flerårigt budget- og planlægningsværktøj samt en omkostningsmodel, der skaber øget gennemsigtighed i forhold til sammenhængen mellem forsvarets kapaciteter, opgaveløsning og ressourceforbrug og dermed et forbedret grundlag for at prioritere forsvarets samlede ressourceanvendelse.

Med omkostningsmodellen er det muligt at opfylde målsætningen om at kunne opgøre forsvarets omkostninger i forbindelse med styrkeproduktion, opretholdelse af beredskaber mv., herunder ved forskellige ambitionsniveauer for beredskaber, indsættelser mv.

Ovennævnte værktøjer er taget i brug i forbindelse med forsvarets årsprogram og budget for 2013.

Generelle principper for flerårsaftaler

Forsvaret er, ligesom øvrige statslige institutioner, i forligsperioden omfattet af generelle tekniske korrektioner og generelle tværgående effektiviseringsinitiativer i forbindelse med finanslovsprocesser mv. Der vil jf. nedenfor årligt blive rapporteret til forsvars- og finansordførerne fra forligspartierne på implementeringen af effektiviseringstiltagene.

Adgang til videreførelse af af mer- og mindreforbrug

Forsvarets adgang til at videreføre mer- og mindreforbrug ensrettes med resten af staten. Det indebærer en begrænsning på 2 pct. for videreførelse af *merforbrug*, mens den nuværende begrænsning på videreførelse af *mindreforbrug* afskaffes. Der vil forsat og på vanlig vis kunne være drøftelser om bortfald af mindreforbrug i forbindelse med de årlige bevillingsafregninger.

Analyser

Der gennemføres i forligsperioden en række større undersøgelser og analyser af optimerings- og effektiviseringsmuligheder inden for Forsvarsministeriets område, jf. bilag. Det overordnede formål med analyserne er at sikre en løbende optimering af ministerområdets myndigheder og undersøge, hvorvidt der kan identificeres yderligere driftseffektiviseringer, herunder ved konkurrenceudsættelse af relevante dele af støttestrukturen, på baggrund af en forudgående intern optimering.

Afrapportering til forligskredsen

Der gennemføres en gang årligt – i maj-juni måned – et statusmøde, hvor forsvarets og hjemmeværnets årsrapporter præsenteres for forsvars- og finansordførerne fra forligskredsen. I årsrapporterne redegøres der i sammenhæng for såvel faglige som økonomiske resultater, der er opnået. Herudover forelægges på statusmødet særskilt årligt afrapportering på implementeringen af effektiviseringstiltagene i forsvarsforliget, som forelægges forsvars- og finansordførere fra forsvarsforligskredsen.

Formålet med statusmødet er, at forsvarsforligskredsen orienteres om implementeringen af forsvarsforliget samt efter behov at drøfte eventuelle justeringer i den resterende del af aftaleperioden. Herigennem sikres, at forsvarsforligskredsen har mulighed for at drøfte forsvarets og hjemmeværnets situation i forhold til udviklingen i den sikkerhedspolitiske situation, forsvarets og hjemmeværnets deltagelse i internationale missioner, udviklingen i forsvarets og hjemmeværnets overordnede opgaveløsning samt udviklingen i forsvarets og hjemmeværnets økonomiske situation.

Derudover gives forsvarsordførerne fra forligskredsen kvartalsvis en mundtlig orientering om status for fremdriften på de aktuelt væsentligste områder i implementeringen af forliget.

Forsvarets etableringer

For at kunne drive et effektivt forsvar, er det vigtigt, at forsvaret til hver en tid kun har de etableringer, som er nødvendige for opgavevaretagelsen, herunder for at begrænse unødigt ressourceforbrug på drift og vedligehold. I forbindelse med udarbejdelsen af analysen af forsvarets, hjemmeværnets og det statslige beredskabs langsigtede behov for etableringer, har etableringernes vedligeholdelsesstand, drift og behovet for fremtidige investeringer indgået i de undersøgte parametre, tillige med deres anvendelighed.

For at sikre et hensigtsmæssigt vedligeholdelsesniveau er det vigtigt at vurdere de enkelte etableringer og bygningers anvendelse og formål, så der opnås en relevant

vedligeholdelsesstandard. Selve vedligeholdelsen vil fremadrettet blive prioriteret i 10-års planer for den samlede drift og vedligehold af etablissemetsområdet. I planen afspejles forsvarrets og hjemmeværnets fremtidige behov og prioriteringer.

Forsvaret skal sikre optimal anvendelse af sin bygningsmasse, uanset om den ejes eller lejes.

Forsvaret skal tænke energi og grønne løsninger også i etablissemetsmassen. Derfor vil muligheder for energioptimeringer indgå i kommende drifts- og vedligeholdelsesovervejelser. For at høste de nødvendige erfaringer skabes to energi-, ressource- og miljøoptimerede etablissementer i samarbejde med relevante virksomheder, fonde, interesseorganisationer og uddannelsesinstitutioner.

Salg af ejendomme

Forsvarets provenu fra afhændelse af ejendomme kan udelukkende anvendes efter det såkaldte én-til-én princip, dvs. at der af provenuet kan afholdes udgifter relateret til afhændelsen, herunder bl.a. erhvervelse af ejendomme til relokalisering, flytteomkostninger, ombygninger, miljøoprydning. I denne sammenhæng ses afhændelser som konsekvens af den gennemførte etablissemetsanalyse som et engangstilfælde og helt ekstraordinært under ét.

Det analyseres i forligsperioden, hvorvidt der vil være ressourcemæssige eller andre fordele ved at overføre driften og ejerskabet af forsvarrets bygningsmasse eller dele heraf til Bygningsstyrelsen og evt. Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme.

Nyboder

Nyboder repræsenterer en vigtig kulturarv samtidig med, at det i en ubrudt række af ca. 400 år har tjent som bolig for forsvarrets ansatte, herunder når de er under uddannelse i Københavnsområdet. Forligskredsen er enige om, at der i muligt omfang skal søges opnået en løsning vedrørende Nyboders bygningsmæssige tilstand gennem samarbejde med private fonde om at videreføre den renovering, som er påbegyndt med et pilotprojekt, og som bl.a. vil kunne spille en væsentlig rolle i det videre arbejde med forsvarrets uddannelser, idet udlejning til elever vil blive prioriteret. En sådan løsning vil forudsætte, at Nyboder forbliver i forsvarrets regi og anvendes til aktiviteter inden for forsvaret. Tiltagene mv. vedrørende Nyboder finansieres inden for den reducerede ramme.

Andre områder

Årlig sikkerhedspolitisk redegørelse og debat i Folketinget

Forligspartierne er enige om, at Folketinget fortsat løbende bør drøfte, hvad den danske sikkerhedspolitiske strategi bør være. Til brug for disse drøftelser bør regeringen fortsat udarbejde en årlig redegørelse for den danske sikkerhedspolitik. I takt med at sikkerhedspolitikken i stigende grad påvirker hele det danske samfund, bør en sådan redegørelse belyse mål og midler i dansk sikkerhedspolitik. Temaer kunne være vurderinger af de langsigtede udfordringer, Danmark står over for, og en prioritering af de sikkerhedspolitiske muligheder og udfordringer samt ikke mindst løsninger.

Information om forsvarshistoriske museer.

Forligspartierne er enige om, at formidlingen af forsvarrets historie er væsentlig også for nutiden og fremtiden. Denne formidling sker både i statsligt, kommunalt og privat regi, og der er derfor behov for at skabe et samlet overblik for publikum over de museale tilbud i

Danmark på forsvarsområdet. Forsvaret vil i den forbindelse udarbejde en publikation, som kan tilvejebringe et sådan overblik.

Multinationalitet

Der skal indgås samarbejde med andre lande, hvor det tjener danske interesser og herunder sikrer en bedre udnyttelse af de samlede ressourcer. Det betyder blandt andet, at der fortsat skal være fokus på det multinationale og bilaterale samarbejde.

Forsvaret og hjemmeværnet skal løbende, som led i en mere effektiv ressourceudnyttelse, aktivt forfølge mulighederne for et tættere samarbejde med andre lande. Dette vil kunne ske ved at uddybe eksisterende og etablere nye bi- eller multilaterale samarbejder indenfor f.eks. materielanskaffelser, drift og vedligeholdelse samt uddannelse og træning. Et væsentligt element i relation hertil er NATO's Smart Defence initiativer.

Forsvaret og forskning

Forsvarsministeriet ordninger med Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) og Center for Militære Studier (CMS) ved Københavns Universitet fortsættes og finansieres med uændrede beløb pr. år. Forsvarsforligskredsen kan fortsat via Forsvarsministeriet anmode Center for Militære Studier om udfærdigelse af analyser m.v.

Freds- og stabilitetsfonden

Forsvarsministeriet vil fortsat bidrage med 75 mio. kr. om året til Freds- og stabilitetsfonden og den tværministerielle samtænkingsstruktur, hvor Statsministeriet, Udenrigsministeriet og Justitsministeriet ligeledes deltager.

Konkurrenceudsættelse og optimering

Forligspartierne er enige om, at det i forlængelse af de planlagte effektiviseringer og optimeringer i støttestrukturen vil være relevant at overveje andre modeller for opgaveløsning på bl.a. logistik-, sundheds- og vedligeholdelsesområdet, herunder vedligeholdelse af forsvarets fastvingede fly og helikoptere. Et første skridt er imidlertid en forudgående optimering af opgaverne internt i forsvaret med henblik på at høste de umiddelbare effektiviseringsgevinster og sikre den nødvendige viden om opgaverne. Når gevinsterne ved den interne optimering er opnået, skal det overvejes, om der er mulighed for at opnå yderligere økonomiske gevinster eller øget fleksibilitet i forsvarets struktur ved at konkurrenceudsætte hele eller dele af opgaverne, jf. også bilag om analyser i forligsperioden, ved at indgå offentlig-private partnerskaber, eller ved at indgå samarbejde med andre offentlige institutioner samt andre landes forsvar mv.

Tilpasning til en reduceret ramme

Der er behov for at effektivisere den offentlige sektor bl.a. for at understøtte en sund samfundsøkonomisk udvikling. Forligspartierne er enige om, at forsvaret også skal bidrage hertil. Samtidig er det afgørende, at budgetreduktionerne udfærdiges på en sådan måde, at Danmark også efterfølgende har et effektivt og brugbart forsvar, der fleksibelt og hurtigt kan løse de opgaver, regeringen og Folketinget beslutter.

For at sikre en fornuftig gennemførelse af effektiviseringerne er det hensigtsmæssigt, at disse indføres gradvist over en årrække.

Ovenstående effektiviseringstiltag, tilpasning af værnepligt, omprioritering fra Afghanistan-indsatsen og samtidig gennemførelse af en række udviklingstiltag m.v. bidrager til, at der i 2013-2014 kan frigøres ca. 2,4 mia. kr. fra forsvaret, og at forsvarets ramme reduceres med

2,5 mia. kr. i 2015, med 2,6 mia. kr. i 2016 og med 2,7 mia. kr. i 2017, når der tages højde for en vis forskydelse af materielinvesteringer, jf. tabel 2.

Der er i nedenstående tabel 2 foretaget et foreløbigt estimat af den økonomiske indfasning af de aftalte initiativer. Indfasningen af effektiviseringstiltagene, ændringen i værnepligten samt de nye tiltag og initiativer er pga. projekternes størrelse og kompleksitet forbundet med en vis usikkerhed og indfasningen vil dermed kunne komme til at afvige fra estimatet i nedenstående tabel. Den beskrevne usikkerhed berører dog ikke det varige provenu ved fuld indfasning

Tabel 2. Reduktionen i forsvarrets økonomiske ramme, mio. kr., 2013-niveau

Reduktion af forsvarrets økonomiske ramme	2013	2014	2015	2016	2017
Effektiviseringstiltag korrigeret for overlap	984	1.640	2.071	2.221	2.428
Ændringer i værnepligten	60	132	132	132	132
Udfasning af Afghanistan-indsats	-	-	300	300	300
Nye tiltag og initiativer	-282	-331	-142	-295	-193
Omprioritering fra materielanskaffelser	100	100	100	100	100
Forskydelser af materielinvesteringer	-	-		107	-107
I alt	862	1.541	2.461	2.565	2.660
Samlet bevillingsreduktion	862	1.541	2.458	2.558	2.658
Herudover bortfald af sikkerhedspulje på § 35	-	-	104	104	104

Note: Tallene i tabellen summer ikke nødvendigvis grundet afrunding. Bevillingsreduktionen på i alt 2.658 mio. kr. i 2017 på § 12. udgøres af reduktionen på 2 mia. kr. som følge af 2020-planen (2012-niveau) og udløb af merbevillinger på i alt 0,6 mia. kr. (2010-niveau) fra forsvarsforlig 2010-2014, som er opregnet til 2013-pl. Det bemærkes, at der ikke vil ske et egentligt, ufinansieret bortfald af ovennævnte merbevilling på ca. 0,6 mia. kr. årligt, da tilpasningerne er tilvejebragt gennem effektiviseringer mv. Bevillingsniveauet i 2017 er indbudgetteret på Forslag til Finanslov 2013 (FFL13) i årene 2015-2017, og er med undtagelse af visse tekniske korrektioner mv. er uændret i forhold til budgetoverslagsårene (BO-årene) på Finanslov 2012 (FL12). Samlet set indebærer forliget således, at forsvarsrammen i forhold til FL13 reduceres med henholdsvis 862 mio. kr. i 2013 og 1.541 mio. kr. i 2014 samt at forsvarsrammen i forhold til FL13 tilføres 200 mio. kr. i 2015 og 100 mio. kr. i 2016. Der vil kunne foretages enkelte tekniske korrektioner mv. til de anførte beløb, herunder vil der blive foretaget en rammeoverførsel til Finanslovens § 19. vedr. sergentelevers overgang til SU på i størrelsesordenen 25 mio. kr. årligt. Sikkerhedspuljen nedlægges fra og med 2013. De allerede tiltrådte udmøntninger gennemføres som forudsat, jf. aktstykke nr. 5 af 28. september 2012 om disponeringen af i alt 63 mio. kr. i 2013 og 2014 til MRAP. Midlerne til MRAP overføres således til § 12. De afsatte midler i 2013 og 2014 på årligt ca. 104 mio. kr. overføres ligeledes til § 12, mens øvrige uforbrugte midler bortfalder.

Forligspartierne er enige om, at de frigjorte midler i 2013 og 2014 på i alt 2,4 mia. kr. anvendes efter særskilt aftale i Finansministeriet mellem partierne bag forsvarsaftalen. Der henvises til bilag vedr. frigjorte midler.

Bilag vedr. oversigt over alle udviklingstiltag

	2013	2014	2015	2016	2017
Indsatsklare bataljonskampgrupper	3	3	3	3	3
Organisering og garnisonering i centerstruktur	13	26	39	54	54
Udvikling af hæren i alt, jf. ovenfor	16	29	42	57	57
Styrkelse af nuværende besætninger	-15	-36	-36	-36	-36
Styrkelse af indsatsen i Arktis - nyt inspektionsfartøj, drift	-	-21	-21	-21	-21
Maritimt overvågningscenter	0	19	27	27	27
Kystudkigstjeneste	-33	4	11	11	11
Søværnets skolestruktur	-	2	2	2	2
Drift af nød-, il- og sikkerhedstjenesterne	-	-	-19	-12	-12
Udvikling af søværnet i alt, jf. ovenfor	-48	-32	-36	-29	-29
Kampfly, typevalg, m.v.	-25	-25	-25	-25	-
Skibsbaserede helikoptere	-	-	-	-40	-40
Udvikling af flyvevåbnet i alt, jf. ovenfor	-25	-25	-25	-65	-40
Hjemmeværnets støtte til forsvaret	-	-	-	-	0
Bidrag til militær kapacitetsopbygning og civil genopbygning	-36	-36	-36	-36	-36
Havmiljø og kystzonen	-3	-5	-6	-7	-8
Omstruktureringer i hjemmeværnet	39	41	42	43	44
Udvikling af hjemmeværnet i alt, jf. ovenfor	-	-	-	-	-
Værnsfælles militærpoliti	-	-	11	11	11
Værnsfælles specialoperationsstyrker	-	-15	-20	-40	-50
Sammenlægninger af myndigheder og øvrige værnssfælles tiltag	-	-	90	120	140
Værnsfælles i alt, jf. ovenfor	-	-15	81	91	101
Etablissementer	-6	-24	113	5	40
Etablissementer i alt, jf. ovenfor	-6	-24	113	5	40
Arktisk kommando	36	37	37	38	39
Arktisk beredskabsstyrke	-13	-43	-13	-32	-2
Arktisk beredskabsstyrke etablering	-	-	-	-	-
Styrkelse af indsatsen i Arktis – rammebeløb	-	-	-120	-120	-120
Analyse og forsøg med anvendelse af satellitter og UAV	-40	-40	-20	-	-
Arktis i alt, jf. ovenfor	-17	-46	-116	-114	-83
CNO kapacitet	-35	-50	-50	-110	-110
Center for cybersikkerhed	-30	-32	-35	-35	-35
Cyber i alt, jf. ovenfor	-65	-82	-85	-145	-145
Grønne udviklingsprojekter og investeringer	-100	-100	-100	-100	-100
Grønne tiltag i alt, jf. ovenfor	-100	-100	-100	-100	-100
Køreskoler	3	4	4	5	6
Samling af Forsvarets Efterretningstjeneste i ét domicil	-40	-40	-20	-	-
Andet i alt, jf. ovenfor	-37	-36	-16	5	6
Alle udviklingstiltag i alt	-282	-331	-142	-295	-193

Bilag vedr. hærens centerstruktur

Hærens garnisonering er i dag præget af mange geografisk spredte etableringer, hvilket ud fra såvel en faglig og praktisk som en driftsmæssig betragtning er uhensigtsmæssig. Forligspartierne er derfor enige om, at hærens kapaciteter skal opstilles og uddannes i en række militærfaglige centre, der tilsikrer et højt kvalitativt fagligt uddannelses- og produktionsmiljø.

Den nye hær er målrettet evnen til at kunne reagere med kort varsel med robuste og fleksible bataljonskampgrupper samt mindre bidrag med en mulighed for at kunne overgå til længerevarende indsættelser af op til en bataljonskampgruppe. For at opretholde det nødvendige beredskab til at reagere med kort varsel skal hærens aktivitetsniveau for de operative kapaciteter hæves og derfor afsættes ca. 200 mio. kr. af de meromkostninger, der aktuelt er knyttet til indsættelsen i Afghanistan, til at sikre, at forsvarets enheder opretholder deres professionelle niveau og indsættelsesevne, selv om forsvaret ikke er indsat i skarpe missioner. Uddannelsesaktiviteterne vil kunne omfatte nationale øvelser og skydeperioder af vedligeholdende karakter. Derudover vil der kunne deltages i bi- eller multinationale øvelser i udlandet med henblik på at samarbejde med alliance- og samarbejdspartnere, øve deployering og redeployering samt vedligeholde det høje uddannelsesniveau. I de øgede udgifter indgår således også udgifter til materieldrift.

Således opdeles hærens nye struktur i fem centre:

- Hærens Internationale Center
- Hærens Kampcenter
- Hærens Kampstøttecenter
- Hærens Støttecenter
- Hærens Specialcenter

Bilag vedr. opretholdelse af værnepligt med 4.200 personer årligt i forsvaret

Indledning

Det samlede indtag af værnepligtige reduceres fra ca. 5.000 til ca. 4.200 indkaldte i forsvaret. Herudover er der ca. 400 værnepligtige i det statslige redningsberedskab om året i perioden 2013-2014. I Værnepligtsrapporten indgår en beskrivelse af en række forhold omkring værnepligt og herunder omkring alternativer til den nuværende værnepligtsordning. Dette er anvendt som referenceramme for nærværende bilag.

Modelbeskrivelse

Følgende hovedelementer og anvendte forudsætninger i denne model for værnepligt, hvor indtaget reduceres til ca. 4.200 indkaldte i forsvaret, er anvendt:

- Værnepligten fortsætter – reelt er det alene antal indkaldte, der ændres. Dette betyder bl.a. (ikke udtømmende):
  - Der ændres ikke i love, bestemmelser mv. i relation til værnepligt.
  - Forsvarets Dag (session) gennemføres uændret.
  - Værnepligtsrådet i forsvaret⁴ opretholdes.
  - Der opereres fortsat med militærnægtere med tilhørende administration, idet dette dog forholdsmæssigt reduceres.
  - Totalforsvarsstyrken opretholdes, men reduceres, hvilket skal ses i lyset af, at styrken siden dens etablering ikke har været hverken helt eller delvist aktiveret. Forud for en eventuel aktivering indsættes situationsbestemt først politiet, Beredskabsstyrelsen, forsvaret og hjemmeværnet.
  - Der indkaldes ca. 100 værnepligtige i flyvevåbnet og ca. 100 værnepligtige i søværnet.
- Særtjenesterne⁵ i forsvaret bemannes uændret med værnepligtige. Hertil anvendes et indtag på ca. 1.000 værnepligtige.
  - Ca. 3.200 personer skal gennemføre en basisuddannelse i forsvaret.

Omkostninger

De nedenfor anførte omkostninger ved indkaldelse af ca. 4.200 personer i forsvaret er et overslag baseret på følgende model i Værnepligtsrapporten: "Opretholdelse af værnepligt ved forsvarets særtjenester (og Beredskabsstyrelsen)". I forhold til denne model er beregnet konsekvenserne ved at indkalde yderligere 3.200 værnepligtige til forsvarets basisuddannelse inkl. betydningen for konstabelelever (de første fire måneders uddannelse – antallet reduceres).

De samlede årlige driftsomkostninger ved indkaldelse af ca. 4.200⁶ personer i forsvaret er ca. 758 mio. kr. (2013-niveau).

Etablissemetsmæssige forhold

En værnepligtsmodel, hvor der indkaldes 4.600 personer, heraf ca. 400 værnepligtige i det statslige redningsberedskab om året i perioden 2013-2014, vurderes at ligge inden for det undersøgte omkring etableringsforhold, og vil derfor ikke være udslagsgivende i forhold til eventuel lukning af nogle af forsvarets etableringer.

⁴ Dvs. Forsvarskommandoens myndighedsområde.

⁵ Vagtkompagniet, Hesteskadronen og Kongeskibet Dannebrog.

Provenu

Det årlige provenu ved fuld indfasning af en model, hvor der indkaldes ca. 4.200 personer i forsvaret, set i forhold til den nuværende værnepligtsordning, er ca. 132 mio. kr. årligt ved fuld indfasning (2013-niveau).

Bilag vedr. materielområdet

Forsvarets behov og muligheder for materielanskaffelser vurderes løbende gennem perioden, bl.a. af forsvarrets investeringskomite. De konkrete anskaffelser vurderes og skaleres i forhold til behovet for udvikling af materielkapaciteter til nationale og internationale operationer.

Disponerings- og betalingsramme for materielanskaffelser holdes stort set på uændret niveau. Som hidtil indhenter forsvarsministeren bevillingsmæssig hjemmel til større materielanskaffelser i Folketingets Finansudvalg. Derudover gennemføres materieldrift som hidtil, som bl.a. omfatter materielvedligeholdelse, indkøb af ammunition, våben, mv., idet der vil blive gennemført effektiviseringer af bl.a. indkøbs- og vedligeholdelsesområdet jf. bilag.

Der omprioriteres ca. 100 mio. kr. årligt fra materielanskaffelser til grønne udviklingsprojekter og investeringer, jf. ovenfor.

I forbindelse med fremtidige indkøb i forsvaret skal der tages stilling til om bilateralt eller multilateralt samarbejde vedrørende materielanskaffelser, drift og vedligeholdelse er en mulighed. Samarbejdet skal som udgangspunkt give en økonomisk besparelse eller styrke den operative effekt i forhold til forsvarets opgaveløsning.

De i Forsvarsforlig 2010-2014 nævnte materielprojekter videreføres i perioden 2013-2017, idet der overordnet tegner sig nedenstående skitse af materielanskaffelsesprojekter. De konkrete anskaffelser vil som nævnt blive vurderet og skaleret løbende og tilpasset de til hver en tid aktuelle behov for kapaciteter i lyset af de nationale og internationale operationer. Forligspartierne forelægges således fortsat årligt – senest i oktober måned – det kommende års materielanskaffelser, ligesom forligspartierne løbende, kvartalsvis orienteres om udviklingen af iværksatte materielanskaffelses- og driftsprojekter.

Materielanskaffelserne vil for hærens vedkommende bl.a. kunne omfatte:

- Erstatningsanskaffelse af pansrede mandskabsvogne
- Ildstøttesystemer, herunder artilleripjecer
- Ingeniørmateriel, herunder materiel til imødegåelse af vejsidebomber, ingeniørmaskiner og lejrmateriel til internationale operationer
- Radio- og kommunikationsmateriel, herunder dataradioer og kommunikationsmateriel med meget lang rækkevidde samt nødvendigt materiel til netværkskommunikation
- Mørkekampmateriel samt observations- og sensormateriel
- Elektronisk kortgrundlag, GPS, mv.
- Soldatens udrustning, herunder våben og personligt beskyttelsesmateriel

For søværnets vedkommende anskaffes et nyt inspektionsfartøj af KNUD RASMUSSEN klassen og materielanskaffelserne vil herudover bl.a. kunne omfatte:

- Minerydningsmateriel
- Sonarudstyr til IVER HUITFELDT klassen (fregatterne)
- Kommunikationsmateriel
- Mindre fartøjer og skibe, herunder slæbebåde og mobile lægtvandsfartøjer

For flyvevåbnets vedkommende anskaffes skibsbaserede helikoptere og materielanskaffelserne vil herudover bl.a. kunne omfatte:

- Radarer og kontrolsystemer
- Kommunikations- og identifikationssystemer

Værnsfælles materielanskaffelser vil som udgangspunkt bl.a. kunne omfatte:

- Genanskaffelse af hjulkøretøjer til alle værn
- Materiel til specialoperationsstyrker

For hjemmeværnets vedkommende kan materielanskaffelserne bl.a. kunne omfatte:

- Transportmateriel og materiel til understøttelse af overvågnings- og havmiljøindsatsen
- Personlig udrustning.
- Øvrigt materiel, som understøtter hjemmeværnets nuværende og kommende opgaver.

Bilag vedr. effektiviseringstiltag

Der vil blive gennemført en række effektiviseringstiltag i forsvaret, der samlet set vurderes at give et provenu på ca. 2,4 mia. kr. årligt ved fuld indfasning i 2017. Udgangspunktet for effektiviseringstiltagene er de budgetanalyser af forsvaret, som står beskrevet i rapporten fra Udvalget for analyser af forsvaret. Forsvaret har efterfølgende konsolideret og konkretiseret de forskellige tiltag og provenuer, herunder korrigeret for overlap mellem de forskellige analyser.

Givet projekternes størrelse og kompleksitet er det i sagens natur vanskeligt at estimere præcis, hvordan indfasningen vil forløbe over årene. Det må således forventes, at indfasningen af de enkelte projekter vil komme til at afvige fra nedenstående estimat. Den beskrevne usikkerhed i indfasningsperioden berører dog ikke det varige provenu på ca. 2,4 mia. kr. ved fuld indfasning.

De konsoliderede provenuer og den estimerede indfasningstakt fremgår af nedenstående tabel.

Tabel – provenu ved effektiviseringsinitiativer, mio. kr., 2013-niveau.

Initiativ	2013	2014	2015	2016	2017
Indkøb – kategoriprogram	94	302	374	457	754
Lagerbeholdninger – indkøbsreduktion	25	51	76	101	101
Lagerbeholdninger – engangsprovenuer	66	81	187	137	35
Lager og logistik	23	88	100	105	105
Materielvedligehold	63	122	117	185	198
HR opgaver og administration	58	135	199	213	216
Sundhedsydelse	15	45	92	92	92
Ansættelses- og kontraktformer	18	37	55	74	78
Aflønning under uddannelse	123	254	332	288	290
Lønudvikling og faste tillæg	119	142	166	187	187
Arbejdstid og midlertidig tjeneste	258	258	258	258	258
Særlige fastholdelsestiltag	132	145	145	164	164
Effektiviseringstiltag i alt	994	1.660	2.101	2.261	2.478
Provenu, korrigeret for overlap m.v.	984	1.640	2.071	2.221	2.428

Effektiviseringstiltagene vedrørende forsvarets støttestruktur sigter i høj grad mod at konsolidere strukturen ved at samle funktioner på færre lokaliteter og forbedre kapacitetsudnyttelsen på de enkelte områder.

Når der skal opnås en højere kapacitetsudnyttelse, vil det også indebære, at der skal gennemføres personelreduktioner, ligesom konsolideringen af eksempelvis depot- infirmeri-, og værkstedstrukturen vil medføre geografiske omflytninger for nogle af forsvarets ansatte.

Hovedelementerne i effektiviseringstiltagene gennemgås nedenfor.

Forsvarets bevillingsstruktur

Med henblik på at bidrage til øget gennemsigtighed og skabe en bedre sammenhæng mellem forsvarets bevilling på finansloven og forsvarets interne styring, opsplittes Forsvarskommandoens bevilling i 16 nye hovedkonti. Opdelingen tager udgangspunkt i forsvarets organisering, idet de største niveau-II myndigheder under Forsvarskommandoen

hver tildeles en selvstændig hovedkonto. Derudover oprettes hovedkonti til de største øvrige rammer i form af materielanskaffelser, materieldrift, etablissementsdrift mv.

Adgangen til fri overførsel mellem Forsvarsministeriets driftsbevillinger fastholdes som udgangspunkt. Der gennemføres dog følgende justeringer, som retter sig mod forsvarets investeringer:

- Overførselsadgangen mellem anlægsbevillinger og øvrige hovedkonti afskaffes.
- Der fastholdes fri overførselsadgang internt mellem anlægsbevillingerne, idet overførselsadgangen mellem den nyoprettede konto for materielanskaffelser og øvrige anlægskonti dog afskaffes.

Modellen vil indebære, at der vil være en større adskillelse mellem forsvarets driftsudgifter og investeringer, hvilket også følger praksis fra andre ministerområder.

Den fremadrettede overførselsadgang mellem hovedkonti på finansloven vil således ske i overensstemmelse med budgetloven af d. 12. juni 2012 og den kommende indførelse af udgiftslofter mv.

Indkøb

Forsvaret har i dag store potentialer for at sikre bedre og billigere indkøb gennem øget anvendelse af rammeaftaler, koncentration af leverandørbasen, centralisering af indkøb på væsentligt færre funktioner samt for etablering af en styrket og mere koordineret organisering af forsvarets indkøb.

Forsvaret gennemfører en organisationsændring på indkøbsområdet, der samler de vigtigste indkøbsfunktioner på ét centralt sted. Kernen vil være en strategisk indkøbsfunktion med klart ledelsesmæssigt fokus.

Derudover skal forsvaret iværksætte et omfattende indkøbskategoriprogram.

Lager og logistik

Der kan høstes betydelige økonomiske gevinster ved at nedbringe forsvarets overskydende lagerbeholdninger og konsolidere depot- og distributionssystemet.

For at optimere forsvarets lagerbeholdning er der enighed om at iværksætte følgende tre initiativer:

- Forsvaret nedbringer permanent indkøb på varebeholdninger, hvor der foregår lageropbygning ud over et hensigtsmæssigt niveau bl.a. som følge af, at indkøbsvolumen overstiger forbrugsvolumen.
- Forsvaret forbruger af lagerbeholdninger med store beholdninger i forhold til forbrugsbehovet. Samtidig iværksættes et indkøbsstop på disse varetyper i en midlertidig periode.
- Forsvaret frasælger lagerbeholdning på områder, hvor det vurderes urealistisk, at forsvaret selv vil forbruge beholdningen inden for en passende tidshorisont.

Derudover skal forsvaret optimere driften og logistikken af forsvarets depot- og distributionssystem dels ved at konsolidere hoveddepotstrukturen, dels ved at forøge kapacitetsudnyttelsen i distributionssystemet.

Endvidere vurderes det, hvorvidt der kan findes yderligere effektiviseringer i forsvarets logistikvirksomhed, eksempelvis gennem konkurrenceudsættelse af hele eller dele af området.

Materielvedligeholdelse

Forsvaret har mulighed for at opnå en bedre udnyttelse af værkstedskapaciteten gennem konsolidering af værkstedsstrukturen.

Der er derfor enighed om, at forsvaret i forligsperioden gennemfører en omfattende effektivisering af vedligeholdelsesstrukturen med henblik på at opnå en bedre kapacitetsudnyttelse.

Endvidere vurderes det, hvorvidt der kan findes yderligere effektiviseringer i forsvarets materielvedligehold eksempelvis gennem udlicitering af dele af området.

Sundhedsområdet

Budgetanalyserne af forsvaret har vist, at det er muligt at opnå bedre effektivitet i forsvarets udbud af sundhedsydelser. Der er på den baggrund enighed blandt forligspartierne om at iværksætte følgende to initiativer:

For det første gennemføres en målretning af forsvarets sundhedsydelser. Ved målretningen opretholdes alle sundhedsaktiviteter for personel i direkte operative aktiviteter, herunder indkaldelse, udsendelse og hjemkaldelse ifm. operationer m.v.

For det andet tages der skridt til at sikre bedre kapacitetsudnyttelse gennem en konsolidering af forsvarets infirmeristruktur, hvorved antallet af infirmerier reduceres og kapaciteten samles på et mindre antal centrale enheder.

Efter gennemførelse af initiativerne vurderes det, hvorvidt der kan findes yderligere effektiviseringer på sundhedsområdet, eksempelvis gennem udlicitering af hele eller dele af området. Dette skal også ses i sammenhæng med øvrige strukturelle ændringer i forsvaret, som vil kunne muliggøre dette.

HR-administration

Budgetanalyserne af forsvaret har vist, at der gennem målretning af ydelser og intern effektivisering er mulighed for at reducere de udgifter, forsvaret anvender til HR-administration. Forsvaret har efterfølgende i tråd med budgetanalysernes anbefalinger udarbejdet en konkret model for organisering på HR-området, som vil danne udgangspunkt for en omfattende omorganisering og effektivisering af forsvarets HR-administration.

Forligspartierne er enige om, at der i forligsperioden iværksættes en omorganisering af HR-området, som bl.a. indbefatter:

- Målretning af indsats/ydelser på rekrutterings- og rådgivningsområdet.
- Optimering af HR-administration på løn- og dataområdet.
- Mere effektiv administration på HR-området.

Ansættelses- og kontraktformer

For at styrke forsvarets fleksibilitet og omkostningseffektivitet, vil forsvaret fremadrettet anvende enten tidsbestemte korttidskontrakter, hvor varigheden fastsættes ud fra en konkret vurdering af forsvarets behov, eller varige ansættelser, som er kendetegnet ved, at ansættelsen ophører ved ansøgt eller uansøgt afsked og ikke ved en bestemt alder.

Forsvaret vil fremadrettet i videst muligt omfang afskaffe anvendelsen af tjenestemandsansættelser for både officerer og stampersonel.

Initiativet vil styrke forsvarets fleksibilitet og omkostningseffektivitet i forhold til at sikre en medarbejdersammensætning, der matcher forsvarets opgaver, herunder deltagelse i internationale operationer.

Aflønning under uddannelse

Der er enighed blandt forligspartierne om, at aflønningsformerne på forsvarets uddannelser ensrettes med uddannelser i det civile uddannelsessystem. Forsvarets militære lærlinge overgår hermed til ansættelse som håndværkerelever, svarende til elevansættelse i resten af staten og i den private sektor. Elever på de grundlæggende sergentuddannelser overgår til honorering med statens uddannelsesstøtte.

Officersuddannelserne organiseres efter en akkrediteringsmodel, som indebærer at uddannelserne målrettes mod tilegnelse af militære kompetencer og søges akkrediteret på diplomniveau, hvorfor forsvaret kan yde løn under uddannelsen. Det vil fremover forudsætte en forudgående uddannelse på bachelorniveau eller tilsvarende at blive optaget på officersuddannelserne. Alternativt vil optag på officersuddannelserne kunne finde sted på baggrund af et sergentuddannelsesforløb akkrediteret som en erhvervsakademiuddannelse. Forsvaret vil fremadrettet udvikle og tilpasse det nuværende videreuddannelsesforløb for officerer i overensstemmelse med principperne bag akkrediteringsmodellen. Modellen indebærer ikke, at eleverne m.v. på forsvarets uddannelser vil modtage eksempelvis løntabsgodtgørelse, taxametermidler, m.v. fra det ordinære uddannelsessystem.

Endvidere vil forsvarets elever ikke længere blive udnævnt til et højere stillingsniveau før uddannelsesforløbet, der berettiger til dette stillingsniveau, er afsluttet. Initiativernes provenuer i 2013-2017 fremgår af nedenstående tabel.

Tabel – provenu aflønning under uddannelse, mio. kr., 2013-niveau

Initiativ	2013	2014	2015	2016	2017
Akkrediteringsmodel for officersuddannelser	86	170	211	159	161
Sergentuddannelser på SU	15	44	59	59	59
Militære lærlinge på elevløn	4	13	26	35	35
Praksis for udnævnelse	18	27	35	35	35
Aflønning under uddannelse i alt	123	254	332	288	290

Lønudvikling og faste tillæg

Lønudviklingen i forsvaret har været større end i resten af staten fra 2005-2010. Den relative høje lønudvikling i forsvaret har været begrundet i rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer, men disse rekrutteringsudfordringer vurderes ikke længere at være til stede.

Forsvaret har en række muligheder for at målrette lønudgifterne i forhold til den aktuelle situation. Målretningen vil kunne ske gennem en mere fokuseret anvendelse af lokale faste tillæg i forbindelse med personelafgang og aftaleudløb samt gennem tilpasning af antal og størrelse af engangsvederlag til gennemsnittet i resten af staten.

Arbejdstid og midlertidig tjeneste

Forsvaret vil i forligsperioden nedbringe lønudgifterne til arbejdstidskomponenter (over-/merarbejde mv.) med henblik på en reduktion til udbetalingsniveauet i 2005 korrigeret for øget udbetalingsprocent for over-/merarbejde.

Forsvaret vil desuden finde besparelser ved i større omfang end hidtil at anvende den kompensationsordning ved skift af tjenestested for forsvarrets ansatte, der er den økonomisk mest hensigtsmæssige for forsvaret.

Særlige fastholdelsestiltag

Forsvaret indførte i 2008 en række fastholdelses- og rekrutteringstiltag i forsvaret. Forsvarets personaleomsætning har i perioden 2005-2010 ligget under niveauet i staten i øvrigt. Samtidig er antallet af militære årsværk steget med ca. 1.000.

Der er enighed om, at forsvaret i forligsperioden skal afvikle de særlige fastholdelsestiltag, hvorved udgifterne hertil kan nedbringes.

Endvidere skal det undersøges, om forsvarrets eksisterende munderingsforpligtigelse til militært ansatte fortsat er tidssvarende.

Implementering

Forsvarsministeriet etablerer en implementeringsorganisation, der sikrer en målrettet gennemførelse af de besluttede initiativer, og som forankres på højt organisatorisk niveau.

Til understøttelse af den løbende opfølgning på forsvarsforliget opretter Forsvarsministeriet en følgegruppe med deltagelse af bl.a. Finansministeriet, som to gange årligt modtager en status for implementeringen af de besluttede initiativer.

Følgegruppen vil derudover forberede den årlige afrapportering på implementering af effektiviseringstiltagene til forsvars- og finansordførerne fra partierne bag forsvarsaftalen.

Bilag vedr. sammenlægning af myndigheder

I forsvaret er der i dag en række såkaldte Niveau II-myndigheder af varierende størrelse med Hærens Operative Kommando som den største og Forsvarets Center for Arbejds miljø som den mindste.

I en vidtgående effektiviseringsproces, som den, der er igangsat, skal muligheden for også at foretage en organisatorisk sammenlægning af nogle niveau II-myndigheder analyseres med det formål at udnytte synergien mellem de nuværende myndigheder, realisere driftseffektiviseringer samt at skabe en mere klar ledelsesstruktur, som effektivt understøtter virksomhedsmodellen, og som yderligere vil kunne bidrage til en koordineret og effektiv ressourceudnyttelse og opgavevaretagelse på tværs af koncernen.

Med henblik på at facilitere processen skal analysen foretages med bistand fra eksterne konsulenter med relevant erfaring.

Sammenlægninger kan udformes på en af to følgende måder:

- Organisatorisk sammenlægning med geografisk samplacering, hvor der vil være effektiviseringspotentialer inden for ledelse, administrative funktioner samt driftsmæssige besparelser.
- Organisatorisk sammenlægning uden geografisk samplacering, hvor der primært vil være effektiviseringspotentialer inden for ledelse og administrative funktioner.

På den baggrund skal løsningsmodeller for at gennemføre følgende organisatoriske ændringer bl.a. undersøges:

- Sammenlægning af de tre operative kommandoer til en værnssfælles operativ kommando, idet de tre operative kommandoers opgaveporteføljer har en række fælles karakteristika, herunder styrkeproduktion og styrkeindsættelse.
- Sammenlægning af Forsvarets Materieltjeneste og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.
- Sammenlægning af Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Sundhedstjeneste, Veterancenteret og Forsvarets Center for Arbejds miljø, således at alle forsvarers personalerelaterede opgaver samles i en organisation, idet Veterancenteret forbliver i Ringsted. Der gennemføres en *organisatorisk samling af de tre værnss officersskoler* under Forsvarsakademiet fra medio 2014. Såfremt der foreligger et tilstrækkeligt grundlag herfor, herunder et tilstrækkeligt attraktivt økonomisk grundlag, kan der efterfølgende træffes beslutning om samling af officersskolerne på én lokalitet. Forsvarets Center for Digital Forvaltning og Uddannelse fusioneres ind i Forsvarsakademiet, således at alle forsvarers videregående uddannelser og kursusvirksomhed samles under en ledelse.

Økonomisk potentiale

Den konkrete udmøntning af effektiviseringer på området skal analyseres tilbundsgående, herunder under inddragelse af den nødvendige ekspertise, inden iværksættelse af evt. sammenlægninger. Baseret på det foreliggende grundlag og det nuværende ressourceforbrug skønnes det, at der på det samlede område bør kunne realiseres et effektiviseringsprovenu på minimum mellem 10 % og 20 %, herunder afhængig af i hvilket omfang, der ikke alene er tale om en organisatorisk samling men også en geografisk samling. Den samlede besparelse skønnes således at kunne udgøre mindst mellem 75 og 150 mio. kr. årligt.

Forligskredsen forelægges resultatet af analyserne i 2014.

Bilag vedr. evaluering ny officersuddannelse

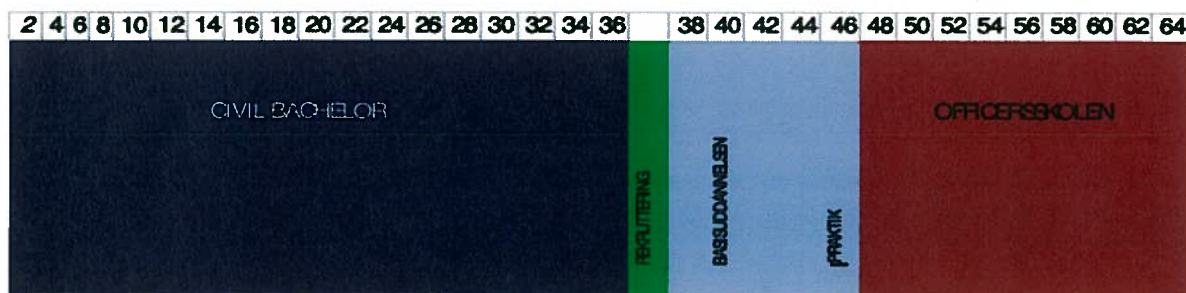
Uddannelsen

Som afløsning for den nuværende grundlæggende officersuddannelse indføres en akkrediteringsmodel. I modellen søges der opnået akkreditering af de grundlæggende officersuddannelser på diplomniveau, og forsvaret kan yde løn under uddannelsen. Det sættes som mål, at 1/3 af de optagne fremover skal optages på baggrund af en civil uddannelse på bachelorniveau. 2/3 rekrutteres til den nye officersuddannelse blandt særligt egnede fra stampersonelgruppen.

Der er tale om en omfattende ændring af officersuddannelserne, og der vil derfor i første omgang være tale om en forsøgsordning, som skal evalueres jf. nedenfor.

Akkrediteringsmodellen søges udbudt af forsvaret som en diplomuddannelse. Uddannelsens samlede længde er berammet til ca. 28 måneder. Dette er en reduktion af uddannelsestiden i forhold til de nuværende officersuddannelser, der varierer fra 47-65 måneder afhængigt af værn og uddannelsesretning. Uddannelsesindholdet i den foreslåede officersuddannelse vil være målrettet mod de militære kernefag – Operationer, Strategi og Ledelse. Dette muliggøres ved, at uddannelsen bygger oven på i forvejen tilegnede kompetencer enten i det civile eller militære uddannelsessystem.

Nedenstående skitse viser den forventede sammensætning af uddannelsens elementer, idet den øverste talrække viser den samlede uddannelsestid i måneder for civile akademikere.

Skitsen illustrerer elementerne i den samlede uddannelse for forsvarets faste personel med dertil knyttede udgangsmuligheder. Den angivne modularisering giver en betydelig fleksibilitet, idet længden af geledtjenesten afgør, hvor forceret et uddannelsesforløb den pågældende kan gennemføre. Endvidere åbner modulopbygningen op for, at personel, der ikke i forvejen havde gjort sig tanker om en officerskarriere, kan påbegynde den forberedende uddannelse hertil, når det ønskes. Endeligt understøtter modulopbygningen målsætningen om, at uddannelser eller dele heraf er akkrediterede, og kan anvendes civilt, såfremt personellet ikke ønsker videre ansættelse i forsvaret.

De sergenter, der ikke søger optagelse på officersuddannelsen, vil i udgangspunktet ikke skulle gennemføre det supplerende modul.

Evaluering

Generelt vil uddannelsen løbende blive evalueret i forhold til indhold, gennemførelse, kvalitet mv.

Henset til, at der er tale om en forsøgsordning, gennemføres for de to første årgange en konkret evaluering i forbindelse med rekruttering og udvælgelse, for de civile akademikere en evaluering efter gennemførelse af basisuddannelsen og praktikperioden og afslutningsvis

for både akademikere (bacheloror) og personel, der er rekrutteret fra forsvaret, en evaluering efter gennemførelse af officersuddannelsen.

For det personel, som er rekrutteret fra forsvaret, foretages tillige en evaluering efter gennemførelse af det supplerende modul.

De gennemførte evalueringer, der skal indeholde evalueringer af både forløb og indhold, afrapporteres successivt til forligskredsen.

Afslutning

Afslutningsvis skal det bemærkes, at det ovenfor nævnte uddannelsesforløb, i forbindelse med den endelige planlægning, tilrettelæggelse og gennemførelse, skal tilpasses de konkrete behov i de tre værn. Endelig sammensætning af uddannelsen og afklaring vedr. akkreditering udestår.

Bilag vedr. analyser

Der gennemføres i forligsperioden følgende større undersøgelser og analyser inden for Forsvarsministeriets område i samarbejde med bl.a. Finansministeriet og eventuelt med ekstern konsulentbistand. Det overordnede formål med analyserne er bl.a. at sikre en løbende optimering af ministerområdets myndigheder og undersøge, hvorvidt der kan identificeres yderligere driftseffektiviseringer i bl.a. forsvaret og hjemmeværnet. Herunder analyseres følgende områder:

- Der gennemføres en budgetanalyse af hjemmeværnets virksomhed og organisering.
- Der gennemføres en budgetanalyse af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. I analysen vil der indgå overvejelser om, hvorvidt driften og ejerskabet af forsvarets bygningsmasse hensigtsmæssigt vil kunne overføres til Bygningsstyrelsen og eventuelt Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme.
- Der gennemføres en budgetanalyse af det operative område med henblik på en effektiv ressourceudnyttelse og opgavevaretagelse.

Derudover analyseres muligheden for sammenlægning af myndigheder i forsvaret som beskrevet i særskilt bilag. Endvidere vil der på vanlig vis kunne igangsættes yderligere budgetanalyser m.v.

Endelig gennemføres en analyse, der skal afdække mulighederne for mere åbenhed og gennemsigtighed i forsvarets forhold.

Resultaterne forlægges forligskredsen.

Bilag vedr. analyse af fremtidig opgaveløsning og forsøg med overvågning i Arktis

Der gennemføres i aftaleperioden en omfattende analyse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis, herunder om der kan være fordele ved at indgå i et tættere samarbejde med andre arktiske nationer, hvor specielt de allerede etablerede relationer til de øvrige nordiske lande, men også Canada, USA og Rusland, ses som et godt udgangspunkt. På tilsvarende måde vil analysen afdække mulighederne for et tættere samarbejde mellem forsvaret og civile aktører, som eksempelvis søfarten. Derudover vil der i den omfattende analyse bl.a. indgå en egentlig risikoanalyse for havmiljøområdet i og omkring Grønland samt en kortlægning af infrastrukturelle og logistiske behov som følge af identificerede initiativer.

Som led i undersøgelsen af et tættere samarbejde med andre nationer belyses mulighederne for at udveksle overvågningsdata relateret til maritim overvågning og luftrumsovervågning med andre nationer med henblik på at styrke det danske overblik over maritime aktiviteter og luftaktiviteter i Arktis.

Fremadrettet vil der i forligsperioden ske en tilgang af moderne kapaciteter i Arktis, der i væsentligt omfang vil kunne styrke overvågningen af området. Dette gælder f.eks. nye skibsbaserede helikoptere og evt. anvendelse af satellitter, fly, herunder ubemandede fly mv., ligesom samarbejde med andre nationer vil kunne skabe adgang til store mængder overvågningsdata. Fælles for disse nye kapaciteter gælder, at de vil generere overvågningsdata i et omfang, forsvaret hidtil ikke har haft behov for selv at kunne håndtere. Med henblik på at sikre, at disse mange informationer fremadrettet kan håndteres med henblik på hensigtsmæssig anvendelse, gennemføres en analyse af forsvarets fremtidige behov for at modtage, bearbejde og videresende overvågningsdata i Arktis med henblik på efterfølgende etablering af en kapacitet hertil, som afholdes inden for forsvarsrammen.

I perioden 2013-2015 gennemføres forsøg med overvågning af det arktiske område. Forsøgene skal bl.a. kunne omfatte tilvejebringelse eller evt. tilkøb i en forsøgsperiode af satellitovervågningskapacitet ved samarbejdspartnere eller private leverandører. Derudover vil der i forsøget kunne indgå tilkøb af overvågning f.eks. med ubemandede fly (unmanned aerial vehicles – 'UAV') fra private leverandører eller via samarbejdspartnere, ligesom udnyttelsen af kampfly til bl.a. hurtigt iværksat overvågning i forbindelse med ulykker og katastrofer belyses.

Til finansiering af analyser og forsøg afsættes i perioden 2013-2014 op til 40 mio. kr. årligt og i 2015 20 mio. kr., der forventes anvendt til bl.a.:

- En analyse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis.
- En risikoanalyse for havmiljøområdet i og omkring Grønland.
- En kortlægning af forsvarets infrastrukturelle og logistiske behov som følge af identificerede initiativer.
- Erfaringsindhentning fra samarbejdspartnere og andre arktiske aktører, herunder bl.a. de nordiske lande, USA, Canada og Rusland.
- Forsøg og afprøvning af satellitovervågnings- og satellitkommunikationskapaciteter, samt ubemandede fly (UAV) samt tilhørende datahåndteringskapaciteter.
- Forsøg og afprøvning af eksisterende kapaciteter til gennemførelse af forsvarets fremadrettede opgaveløsning i Arktis m.v.

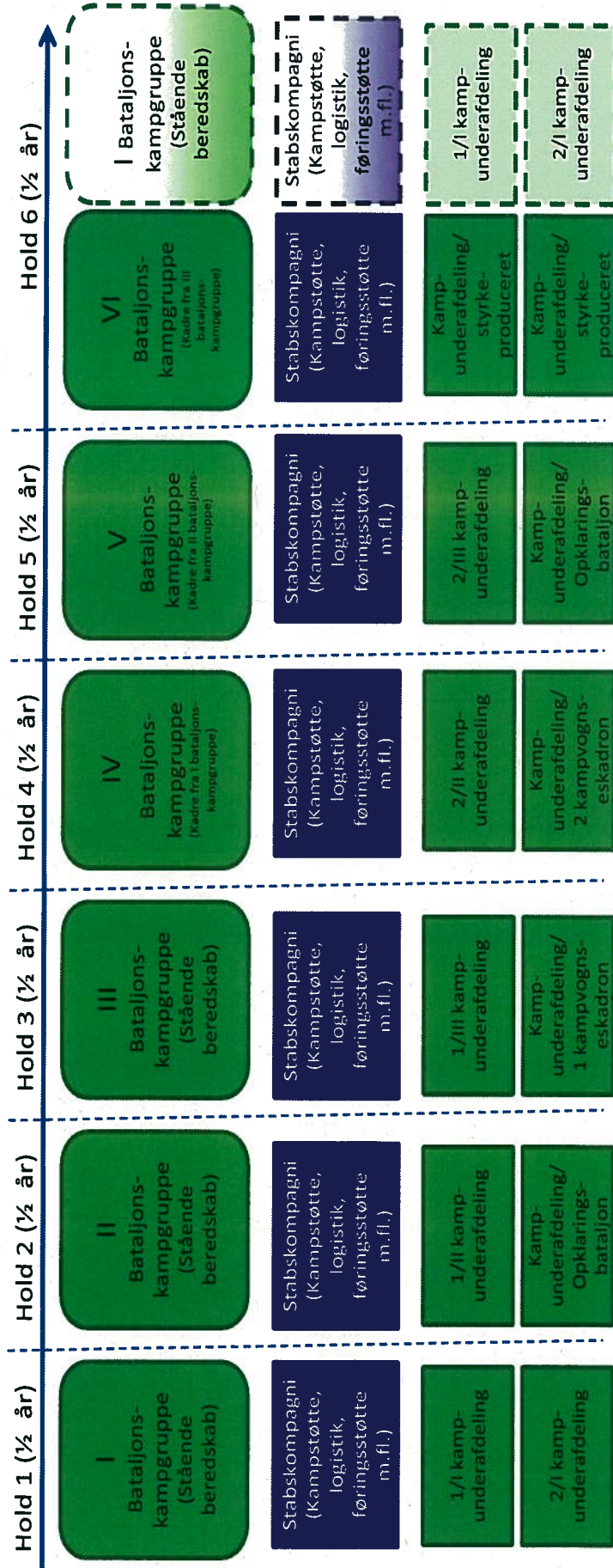
Resultaterne forelægges forligskredsen i 2014. Ovennævnte analyser og forsøg vil skulle indgå i grundlaget for en fastlæggelse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis inden for den reducerede økonomiske ramme.

Med henblik på at kunne følge op og iværksætte initiativer som konsekvens af de ovennævnte analyser og forsøg er forligspartierne enige om at afsætte ca. 120 mio. kr. årligt fra 2015 til 2017. Af potentielle initiativer kan bl.a. nævnes permanente tiltag inden for overvågning via satellitter og ubemandede fly, forøgelse af besætningsantal og -sammensætning på eksisterende inspektionsskibe og -fartøjer med henblik på øget udnyttelsesgrad og opnåelse af flere sejldøgn, intensivering og udbygning af øvelsesaktivitet i og omkring Grønland samt kapaciteter forbundet med havmiljø m.fl.

Bilag vedr. eksempel på styrkegenerering af en bataljonskampgruppe

Eksempel på styrkegenerering af en bataljonskampgruppe med stabsunderafdeling og to kampunderafdelinger.

Eksempel på styrkegenerering af en bataljonskampgruppe bestående af en stabsunderafdeling og to kampunderafdelinger til en international mission, hvor styrkegenerering i videst muligt omfang baseres på stående styrker. Der vil i sagens natur primært blive trukket på hærens kapaciteter, men bidrag fra andre værn eller værnsfælles bidrag vil også kunne indgå.

Eksemplet ovenfor illustrerer, at ved anvendelse af hærens stående kapaciteter kan en bataljonskampgruppe af den anførte størrelse med 6 måneders udsendelsesperioder i hovedsagen opretholdes i 2½ år. Herefter vil der som princip:
 • enten kunne vælges at udsende den først udsendte bataljonskampgruppe (hold 1 udsendelsen), der vil have haft 2 års udsendelse pause, igen, eller
 • der vil kunne træffes beslutning om at overgå til styrkebidrag med en højere andel af reaktionsstyrkeuddannet personel.

Bilag vedr. frigjorte midler

Den gradvise indfasning af effektiviseringer og udviklingstiltag indebærer, at der samlet for 2013 og 2014 frigøres i alt ca. 2,4 mia. kr., hvormed forsvarrets ramme reduceres tilsvarende.

Derudover forventer forsvarret ultimo 2012 at have en ikke uvæsentlig akkumuleret opsparing. Af opsparingen på forsvarrets område på § 12. videreføres i alt ca. 1,2 mia. kr. – på baggrund af det nuværende forbrugsskøn – til et nyt forlig. Midlerne videreføres under § 12. Forsvarsministeriet, og anvendelse heraf vil ske i henhold til bestemmelserne om udgiftslofter mv.

Derudover forventes der yderligere opsparing, som vil bortfalde under § 12. Dette beløb forventes – på baggrund af det nuværende forbrugsskøn – at udgøre ca. 1,0 mia. kr., men vil først endeligt kunne opgøres ved bevillingsafregningen.

Fordelingen af frigjorte midler fremgår af nedenstående tabel:

Frigjorte midler	Beløb
Bortfald af opsparing	Ca. 1,0 mia. kr.
Rammerreduktion i 2013	Ca. 0,9 mia. kr.
Rammerreduktion i 2014	Ca. 1,5 mia. kr.
Reserverede midler i alt til fremtidig udmøntning af forligspartierne	Ca. 3,4 mia. kr.

I alt vil der således blive frigjort ca. 3,4 mia. kr. baseret på det nuværende forbrugsskøn.

Der reserveres et beløb modsvarende henholdsvis rammerreduktionen i 2013 og 2014 samt det faktiske bortfald af opsparing ved udgangen af 2012.

Den fremadrettede anvendelse af det reserverede beløb aftales i Finansministeriet efter gensidig aftale mellem partierne bag forsvarsforliget.